ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul - Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΣΤ΄. — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1941. — ΤΕΥΧΟΣ 2.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Η ΕΝΟΤΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ παπικὴ Ἐκκλησία εὑρεθεῖσα ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ συνθήκας διαφόρους ἐξειλίχθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε ἅπασα ἡ ἐξουσία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συγκεντρώνεται κατὰ τρόπον ἀπολυταρχικὸν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πάπα. Τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνωτάτου ποντίφηκος ἀπορροφᾷ τὰ εἰς ἄλλους κληρικοὺς ἀνήκοντα δικαιώματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὴν ἐξουσίαν τὴν ὁποίαν ἔχουσιν αὐτοὶ εἴτε ὡς ποιμένες μιᾶς ἐπισκοπικῆς περιφερείας εἴτε ὡς μέλη τοῦ συνόλου τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ γενικωτέρας (=οἰκουμενικῆς) ἀπόψεως. Εἶναι γνωσταὶ αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀντιλήψεις τοῦ ἱεροῦ Κυπριανοῦ ἐπισκόπου Καρχηδόνος (258). «Τὴν ἑνότητα

ὀφείλομεν στερρῶς νὰ κρατῶμεν καὶ νὰ διαφυλάττωμεν ***μάλιστα ἡμεῖς οἱ ἐπίσκοποι οἵτινες προϊστάμεθα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι τὸ ἐπισκοπάτον (= τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων) ἓν καὶ ἀδιαίρετον τυγχάνῃ*** Quam unitatem firmiter tenere et vindicare debemus, maxime episcopi, qui in ecclesia praesidemus, ut episcopatus quoque ipsum unum atque indivisum probemus.) (1)

῾Ο ὅρκος τὸν ὁποῖον ὁ διὰ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ὑποψήφιος καθολικὸς κληρικὸς δίδει ἐνώπιον τοῦ προεξάρχοντος ἀρχιερέως καὶ τῶν δύο ἄλλων συλλειτουργῶν του φανερώνει κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον τὴν κατάργησιν τῆς ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Καθολικῇ ᾿Εκκλησίᾳ καὶ τὴν ἀπορρόφησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ πάπα. ῾Η πρώτη ἐρώτησις τοῦ χειροτονήσοντος πρὸς τὸν χειροτονηθησόμενον ἐπίσκοπον εἶναι. «Habetis Mandatum Apostolicum» (ἔχετε ἐντολὴν τοῦ πάπα); τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ὅρκου ἀναφέρει ὅτι ὁ ὑποψήφιος θὰ εἶναι ἐσαεὶ πιστὸς καὶ εὐπειθὴς εἰς τὸν μακάριον ἀπόστολον Πέτρον, εἰς τὴν ἁγίαν Ρωμαϊκὴν ᾿Εκκλησίαν καὶ τὸν ***Δεσπότην ἡμῶν, Κύριον.. πάπαν καὶ εἰς τοὺς κανονικοὺς*** διαδόχους αὐτοῦ· (fidelis et obediens ero beato Petro Apostolo, sanctaeque Romanae Ecclesiae, et Domino nostro, Domino papae, suisque successoribus canonice intrantibus). (2)

Συνέπεια φυσικὴ τῶν τοιούτων ἐξουσιῶν καὶ ἀπολυταρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ πάπα εἶναι τὸ συγκεντρωτικὸν καὶ μονοκρατορικὸν σύστημα τῆς διοικήσεως ἐν τῇ παπικῇ ἐκκλησίᾳ. Τούτου ἕνεκα ἡ συνεργασία τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Καθολικῇ

---

1) Liber de unitate Ecclesiae, v. ῾Ο Hugo Koch διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων ἀποκρούει τὸν ἰσχυρισμὸν πολλῶν καθολικῶν δογματολόγων καὶ κανονολόγων ὅτι ὁ ἱερὸς Κυπριανὸς παραδέχεται τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης. ῾Ο Koch ὀρθῶς γνωματεύει ὅτι ὁ Κυπριανὸς ὡς ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῇ ᾿Εκκλησίᾳ παραδέχεται τὸ σῶμα τῶν ᾿Επισκόπων ὅπου ἕκαστος κατέχει ἓν μέρος τοῦ ὅλου καὶ ὡς ἐκ τούτου ὡς ἴσος πρὸς τοὺς λοιποὺς συναδέλφους του, Koch, Texte und Untersuchnngen, 35.

2) Καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ὅρκου τούτου ὑπάρχουν περικοπαὶ καταδεικνύουσαι τὴν πλήρη τῶν ἐπισκόπων ὑποταγὴν εἰς τὸν πάπαν.

Ἐκκλησίᾳ ἔχει σημασίαν ἠθικήν, οὐχὶ δὲ κανονικὴν καὶ ὀργανικὴν ὑπαγορευομένην καὶ ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος, καθὼς τοῦτο συμβαίνει ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀπ' ἀρχῆς στηριχθεῖσα εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τὰ ὁποῖα τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐκκλησιαστικοὶ θεσμοὶ ἐθέσπισαν διὰ τοὺς ἐπισκόπους ἠκολούθησε καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ὁμοσπονδιακὸν διοικητικὸν σύστημα. Ἄλλως τε, ὡς γράφει ὁ Βαλσαμὼν σχολιάζων τὸν 2ον κανόνα τῆς Β΄ Συνόδου, «τὸ παλαιὸν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολῖται αὐτοκέφαλοι ἦσαν». Τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύστημα ἰσχύει καὶ ἐν ταῖς ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις καὶ ἐν τῇ καθόλου Ὀρθοδοξίᾳ θεωρουμένῃ ὡς συνολικῇ μονάδι. Τὴν περίληψιν τοῦ συστηματος τούτου ἀπαντῶμεν ἐν τῷ ΛΔ΄ ἀποστολικῷ κανόνι. «Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτῶν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ***ἄνευ τῆς πάντων γνώμης*** ποιείτω τι. (3)

Τὸν ὅρον «ἔθνος» τοῦ κανόνος ὁ μὲν Ζωναρᾶς ἐξηγεῖ διὰ τοῦ «ἑκάστη ἐπαρχία», ὁ δὲ Βαλσαμὼν «ἑκάστη παροικία». Αἱ ἐπαρχίαι καὶ αἱ παροικίαι τοῦ κανόνος εἶναι αἱ μητροπολιτικαὶ περιφέρειαι αἱ ἔχουσαι ἐπισκοπὰς μετὰ πραγματικῆς κανονικῆς διοικητικῆς ἐξουσίας. Ὁ κανὼν ἐφαρμόζεται κατ' ἀναλογίαν καὶ εἰς τὰς μεγαλυτέρας περιφερείας, τὰς πατριαρχικὰς καὶ διὰ τὰ «περιττὰ» τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ τὴν καθόλου ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἕκαστος μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος διοικεῖ ἀνεξαρτήτως τὴν οἰκείαν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν (τὰς τῆς οἰκείας ἐκκλησίας διοικήσεις καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐταῖς χωρῶν, πράττειν, ἰδιαζόντως καθ' ἑαυτόν»). Περιττὰ χαρακτηρίζονται ὅσα «εἰς κοινὴν ἀφορᾷ τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν, οἷον ζητήσεις

3) Παράβαλλε καὶ κανόνας Α. οἰκ. 6, 7. Β. 2, 3. Γ. 8. Δ. 28, ΣΤ΄. 36, 39. Ἀντιοχείας 9. Καρθαγ. 46

δογματικάς, οἰκονομίας περὶ σφαλμάτων κοινῶν, καταστάσεις ἀρχιερέων καὶ ὅσα τοιαῦτα.» Ἐὰν τώρα τὴν λέξιν "ἔθνος" τοῦ κανόνος ἐκλάβωμεν ὑπὸ τὴν σημερινήν της ἔννοιαν ἐξάγομεν ἐντεῦθεν τὴν ὁμάδα τῶν ἰδιαιτέρων ἐθνικῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὁ "πρῶτος" τοῦ κανόνος πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πρώτου, τοῦ πάπα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ζωναρᾶς ἀποκλείει πᾶσαν κατάχρησιν τιμῆς τοῦ πρώτου καὶ πᾶσαν ἐξάσκησιν δυναστικῆς ἐξουσίας παρ᾽ αὐτοῦ. «Ἀλλ᾽ οὐδὲ τῷ πρώτῳ ἐπισκόπῳ παραχωρεῖ ***τῇ τιμῇ καταχρώμενον***, εἰς δυναστείαν ταύτην ἀμείβειν καὶ ἐναυθεντεῖν, καὶ χωρὶς γνώμης κοινῆς τῶν οἰκείων συλλειτουργῶν ποιεῖντι τῶν εἰρημένων, ἢ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς.»(⁴)

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, εὕρηται ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἐπισκόπων ἀποτελούντων ἐν συνόδῳ (οἰκουμενικῇ) τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἀρχὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὸν Γον κατὰ Ἰουδαίων λόγον διὰ μακρῶν ἀναπτύσσει τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Α´ οἰκ. συνόδου, ὅπου «ὁ Χριστὸς πάντα ***ἐτύπου καὶ ἐνομοθέτει***» (Migne 48 σ. 865).

Τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ σύστημα τοῦτο δὲν ἀνατρέπουσιν ἱστορικαί τινες περιπέτειαι μεγάλου τμήματος ἢ τμημάτων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐκυβερνῶντο ταῦτα ***προστατευτικῶς*** ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Τὸ τοιοῦτον ἔπραξε τὸ οἰκουμ. πατριαρχεῖον ὑπεῖκον εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων, προσκαλούμενον καὶ ἀποβλέπον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Α ἢ Β αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. (⁵)

Ἡ συνεργασία ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ κατορθώνεται ἐν τῇ εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ διὰ τῆς συγκλήσεως οἰκουμενικῶν συνόδων. Ἐν τῇ στενωτέρᾳ ἐννοίᾳ ἐπιτυγχάνεται τοῦτο μερικῶς

---

4) Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα Κανόνων, Β' σελ. 46.

6) Βλέπε ἐμὴν μελέτην « τὰ ἰδιαίτερα δικαιώματα τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ ἔναντι τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ».

διὰ τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων. Ἕτερον μέσον συνεργασίας εἶναι καὶ ἡ δι' ἀλληλογραφίας συνεννόησις, ὡς τοῦτο παρετήρησεν ἤδη καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐξ ἀφορμῆς τῆς μελετηθείσης καταδίκης τῆς αἱρέσεως τοῦ Πελαγίου (**Ad Bonifac contra duas epistolas pelagius cap. 12.**)

Κατὰ τὴν ἐποχήν μας ἡ συνεργασία ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησία ἐπιδιώκεται διὰ συνεδρίων καὶ συσκέψεων ὡς τὸ Πανορθόδοξον ἐν Κπόλει τῷ 1923 συνελθὸν καὶ ἡ διορθόδοξος σύσκεψις τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατὰ τὸ 1930. Ἕτερον μέσον ἐφαρμοσθὲν ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ σύγκλησις θεολογικῶν συνεδρίων.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον ἀναντιρρήτως θὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ ἄλλα μέσα συνεργασίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὑπάρχουν πολλὰ ζητήματα πανορθοδόξου ἐνδιαφέροντος τῶν ὁποίων ἡ λύσις ἀπαιτεῖ τὰς κοινὰς προσπαθείας ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐν συμπνοίᾳ ἀγαστῇ θὰ ἐργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ ὅλαι αἱ ἐπὶ μέρους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ὀρθοδόξου ἑνότητος καὶ προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς καθόλου Ὀρθοδοξίας. Ἡ κατὰ μόνας ἐργασία καὶ ὁ διὰ σινικοῦ τείχους ἀποχωρισμὸς τῆς μιᾶς ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἑτέρας θὰ προκαλέσῃ ὀλέθρια ἀποτελέσματα. "Πάντων ὀλεθριώτατον τὸ διεσπάσθαι τὴν Ἐκκλησίαν", κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον. [6]

Τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς πρώτη κατὰ τιμὴν καθέδρα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ ἀκολουθοῦν τὴν ἱστορικήν του ἀποστολήν, ὡς πνευματικὴ μήτηρ πολλῶν ἐπὶ μέρας Ἐκκλησιῶν, οὐδεμίαν εὐκαιρίαν παραλείπει πρὸς συνεργασίαν διὰ τὰ πανορθοδόξου ἐνδιαφέροντος, "περιττὰ" κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα ζητήματα.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

6) Β'. ὁμιλία Α'. πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς.

Η ΑΓΓΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Γ'. Η ΕΝΩΣΙΣ ΕΝ ΤΩ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 8)

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐξέλιξις τοῦ Διϊσταμένου χριστιανισμοῦ δὲν ὑπῆρξεν ὅλως εὐνοϊκὴ πρὸς τὴν ἕνωσιν ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ. Διότι ἄν καὶ δὲν δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι αἱ πνευματικαὶ αὐτοῦ ἐπιτυχίαι ἔν τε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ μετέβαλον τὴν ἀρχαίαν εἰρηνικὴν ἔναντι αὐτοῦ στάσιν καὶ ἐπέβαλον τιμητικήν τινα ἀναγνώρισιν αὐτοῦ, οὐχ ἧττον ὁ ἀδιόρθωτος αὐτοῦ ἀτομισμὸς ἐγέννησε πολλὰς νέας ἀφορμὰς δυσπιστίας καὶ δυσμενείας. Ὅτι ἔπραξεν ἡ Ρώμη ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, τοῦτο ἔπραξεν ἡ Ἀμερικὴ ἀπὸ τῆς ἄλλης. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ὀθνεῖαι ἐκκεντρικότητες ηὔρυναν τὸ χάσμα ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ κατέστησαν τὸ ἔργον τοῦ εἰρηνοποιοῦ ἀπείρως δυσχερέστερον. Παρὰ ταῦτα αἱ βαθύτεραι τάσεις τῆς ἐποχῆς πνευματικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ κατευθύνονται πρὸς ἐκκλησιαστικὴν ἕνωσιν. Ἡ ποικιλία τῶν διηρθρωμένων καὶ στερεοτύπων Ὁμολογιῶν, αἵτινες ἐξευτελίζουσιν ἔτι καὶ ἐξασθενοῦσι τὸν ἀγγλικὸν χριστιανισμὸν εἶνε ἄνευ μέλλοντος. Τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἀρύωνται νῦν ἐκ κεκτημένων συμφερόντων καὶ πεισμόνων ἕξεων, ἥκιστα δὲ ἐξ ἀρχῶν καταληπτῶν καὶ βαθέως ἐρριζωμένων πεποιθήσεων. Τὸ ρεῦμα τῆς πνευματικῆς πλημμυρίδος καθ' ὅλον τὸν χριστιανισμὸν καὶ μάλιστα καταφανῶς ἐν τῷ ἀγγλοφώνῳ αὐτοῦ τμήματι χωρεῖ πρὸς χριστιανικὴν συναδέλφωσιν καὶ συνεργασίαν καὶ τὸ τελικὸν συμπέρασμα δὲν δύναται νὰ τεθῇ πράγματι ἐν ἀμφιβόλῳ. Ὑπάρχει τόνος προφητικῆς βεβαιότητος ἐν τῇ φλογερᾷ φρασεολογίᾳ τῆς Ἐκκλήσεως τοῦ Λάμπεθ καὶ ἡ Ἔκκλησις αὐτὴ δίδει τὸ Διάγραμμα ἐκκλησιαστικοῦ ἰδεώδους τὸ ὁποῖον ἀπολαύει εὐνοίας καὶ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τοῦ ἀγγλικανικοῦ χριστιανισμοῦ.

« Τὸ ὅραμα τὸ ὁποῖον προβάλλει πρὸ ἡμῶν, εἶνε τὸ ὅραμα ἐκκλησίας, γνησίως καθολικῆς, πιστῆς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ περιλαμβανούσης ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς πάντας « ὅσοι ὁμολογοῦσι καὶ καλοῦσιν ἑαυτοὺς χριστιανούς ». Ἐντὸς τῆς ὁρατῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς διοικήσεως, αἵτινες ἐκληροδοτήθησαν ὡς κληρονομία ὑπὸ τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρὸν θὰ ἀποτελέσωσι κοινὸν κτῆμα καὶ θὰ ἐξυπηρετήσωσι τὸ ὅλον σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐντὸς τῆς ἑνότητος ταύτης Χριστιανικαὶ κοινότητες κεχωρισμέναι νῦν

ἀπ' ἀλλήλων θὰ διαφυλάξωσι πολλά, τὰ ὁποῖα ἦσαν διακριτικὰ αὐτῶν γνωρίσματα ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς θείας λατρείας καὶ τῆς διακονίας. Ἡ ἑνότης τῆς ὅλης ἀδελφότητος θὰ συντελεσθῇ διὰ πλουσίας ποικιλίας ζωῆς καὶ εὐλαβείας ».

***

Ὡς παρατήρησεν ἤδη ὁ ἀναγνώστης, ὁ συγγραφεύς, ἔνθερμος ὑπέρμαχος τῆς ζωτικότητος τῶν ἀσυμμορφώτων ἢ ὡς νῦν καλοῦνται, τῶν Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν ἐν ἀντιθέσει ἴσως πρὸς τὴν ἐν πολιτικαῖς πέδαις διατελοῦσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν μετ' αὐτῶν ἕνωσιν κλίνει μᾶλλον καὶ ταύτην μόνην κρίνει δυνατὴν ἔστω καὶ ἐν ἀπωτέρῳ μέλλοντι, ἀφοῦ δι' ὅλων τῶν δυνατῶν ἐπιχειρημάτων ἀπέκρουσε τὸ δυνατὸν τῆς πρὸς τὴν Ρώμην ἢ τὴν Ἀνατολὴν ἑνώσεως. Ἐνῶ ὅμως ἡ τάσις αὕτη τοῦ συγγραφέως προσεγγίζει αὐτὸν πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλήσεως τοῦ Λάμπεθ (1920) γενικῶς, οὗτος εὑρίσκει, ὅτι ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὃν ὑποστηρίζει ἡ Ἔκκλησις ἐκείνη, ὡς ἓν τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων τοῦ γνωστοῦ τετραπλεύρου, ἀποτελεῖ σπουδαιότατον κώλυμα εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἑνώσεως ταύτης. Παραθέσαντες ἀνωτέρω ἀπόσπασμα τῆς «Ἐκκλήσεως» ταύτης περὶ τῆς φύσεως τῆς ὑπὸ μελέτην Ἡνωμένης Ἐκκλησίας ἀρκούμεθα ἐνταῦθα εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν στοιχείων, ὧν τὴν ἀποδοχὴν ἀπαιτεῖ ἡ ὁρατὴ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας: α'.) « τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὡς τῆς ἱστορίας τῆς αὐταποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὡς τοῦ κανόνος καὶ τελικοῦ γνώμονος τῆς πίστεως. β'.) τοῦ οὕτω καλουμένου Συμβόλου τῆς Νικαίας, ὡς τῆς ἐπαρκοῦς ἐκθέσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ὡς Συμβόλου Βαπτίσματος χρησιμοποιουμένου εἴτε αὐτοῦ εἴτε τοῦ ἀποστολικοῦ. γ'.) τῶν Θεοσυστάτων μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ὡς ἐκφραζόντων διὰ πάντας τὴν ὁμαδικὴν ζωὴν τῆς ὅλης κοινωνίας ἐν Χριστῷ καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ δ'.) ἱερωσύνης, ἀναγνωριζωμένης παρὰ πάσης ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας ὡς κεκτημένης ὄχι μόνον τὴν ἐσωτερικὴν κλῆσιν τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ κῦρος τοῦ ὅλου σώματος ». Ὡς εὐχερῶς ἐννοεῖ ἕκαστος τὰ τρία σημεῖα αἱ ἁγ. Γραφαί, τὰ Σύμβολα καὶ τὰ δύο μυστήρια θέτουσι τὴν ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς μετὰ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, διότι ἀποτελοῦσι κοινὸν αὐτῶν δόγμα, τὸ μόνον δ' ἐκ τῶν τεσσάρων, ὅπερ προσεγγίζει αὐτὴν πρὸς τὰς καθολικὰς γενικῶς ἐκκλησίας εἶνε ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμὸς ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, τὸν ὁποῖον μετὰ πολλῆς μετριοφροσύνης εἰσηγοῦνται οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Λάμπεθ. « Δὲν δυνάμεθα, λέγουσιν, εὐλόγως ν' ἀξιώσωμεν, ὅτι ὁ Ἐπισκοπικὸς βαθμὸς εἶνε τὸ μόνον μέσον διὰ

τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης ἱερωσύνης; Ὄχι διότι θέτομεν ἐν ἀμφιβόλῳ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τὴν πνευματικὴν πραγματικότητα τοῦ λειτουργικοῦ ἀξιώματος τῶν Κοινοτήτων ἐκείνων, αἵτινες δὲν κέκτηνται ἐπισκόπους. Τοὐναντίον εὐγνωμόνως ἀναγνωρίζομεν, ὅτι τὰ λειτουργικὰ ἐκεῖνα ἀξιώματα προδήλως ηὐλογήθησαν καὶ ᾠκειώθησαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡς ἀποτελεσματικὰ μέσα χάριτος. Ἀλλ' ὑποβάλλομεν ὅτι ἡ μελέτη τῆς τε ἱστορίας καὶ τῆς νῦν πείρας δικαιολογοῦσι τὴν ἀξίωσιν, ἣν προβάλλομεν ὑπὲρ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος. Ἐπιμένομεν προσέτι ὅτι τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα εἶνε νῦν καὶ θ' ἀποδειχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ ἄριστον ὄργανον πρὸς διατήρησιν τῆς ἑνότητος καὶ τῆς συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν λίαν, ὅπως τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου ἀσκῆται πανταχοῦ κατὰ τρόπον ἀντιπροσωπευτικὸν καὶ συνταγματικὸν καὶ πιστότερον ἐκφράζῃ ὅ,τι ἔδει νὰ σημαίνῃ ὁ τίτλος «τοῦ πατρὸς ἐν Θεῷ» (1) διὰ τὴν ζωὴν τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας. «Ποία ἡ ἐντύπωσις, ἡ προηγηθεῖσα εἰς τὴν πατρ. ἀποστολήν, ἥτις μετέσχε τότε συζητήσεων μετ' Ἀγγλικανῶν ἐπισκόπων περὶ ἑνώσεως καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀποσταλείσης πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον»· οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Λάμπεθ ἀντιλαμβάνονται τῆς ἐκκλησίας ἐν λίαν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ καὶ εὐρύνουσι λίαν τοὺς ἀπαραιτήτους ὅρους διὰ τὴν ἵδρυσιν μιᾶς ἡνωμένης Ἐκκλησίας προσαρμόζοντες αὐτοὺς πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀπόψεις ἢ πρὸς τὰς ἡμετέρας. «Ἐνῶ πᾶς ὀρθοδόξως φρονῶν θὰ ἐπικροτήσῃ εἰς τὴν εὔστοχον ταύτην κρίσιν τῆς ἀποστολῆς καὶ θὰ θαυμάσῃ τὴν ὑποχωρητικότητα τῆς Ἀγγλικανικῆς ἔναντι τῶν Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν, ὑποχωρητικότητα, ἥτις μοιραίως εὐρύνει τὸ χάσμα μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ συγγραφεὺς δὲν μένει ηὐχαριστημένος, ἀλλὰ ζητεῖ ἔτι πλέον τὴν θυσίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ καὶ ἐλέγχει τὴν Ἔκκλησιν ὡς στερουμένην «πλήρους εὐθύτητος». Κατ' αὐτὸν «οἱ τύποι ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται ἐφεξῆς ἐν τοῖς οὐσιώδεσι τοῦ χριστιανισμοῦ» καὶ τούτου γινομένου ἡ ἕνωσις Ἀγγλικανῶν καὶ Ἀσυμμορφώτων θὰ ἦτο ζήτημα κανονικῆς ἐξελίξεως τῆς θρησκευτικῆς διανοήσεως καὶ ζωῆς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἂν μὴ ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις ἐπέφερε μεταβολὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Πῶς ἐγένετο τοῦτο;

Ὁ Συγγραφεὺς εἶνε ἀπολύτως εἰλικρινὴς ὅταν λέγῃ ὅτι ἐνῶ διὰ τοὺς ὑπερασπιστὰς αὐτῆς ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις ἦτο ἀνάστασις διὰ τὴν τέως νεκρὰν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοὺς ἐπικριτάς, ἦτο ἀποστασία ἀπ' αὐτῆς, καίτοι ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζει ὅτι αὐτη, ὡς πᾶν ἀνθρώπινον

1) Σημ. «οὕτω προσφωνεῖται ἐν Ἀγγλίᾳ Ὁ Ἐπίσκοπος»

ἔργον, ἦτο τι ἀνάμικτον καλοῦ καὶ κακοῦ. Δεδομένου ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶνε ὑπέρμαχος τῆς μετὰ τῶν Ἀσυμμορφώτων ἑνώσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, εἶνε πρόδηλον ὅτι ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις ὡς παρεμποδίσασα τὴν ἕνωσιν ταύτην δὲν δύναται παρὰ νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ὑπῆρξε κακὸν μᾶλλον ἢ καλόν. Βεβαίως ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις ὡς ἐπιστροφὴ πρὸς τὴν ἀρχαίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Ρώμης ἐν τῇ Δύσει καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι μείωσις τοῦ προτεσταντικοῦ χαρακτῆρος, ὅν τέως ἔφερεν. Ἡ ἔξαρσις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ ὡς ἀπαραιτήτου ὅρου πρὸς ἕνωσιν μετὰ τῶν Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν, εἰς ἥν μεθ' ὅλας τὰς ἐπιφυλάξεις προέβη καὶ αὐτὸ τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ (1920) διὰ τῆς ὁλομελείας τῶν ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων ἀποτελεῖ ἀγεφύρωτον χάσμα μεταξὺ προτεσταντικοῦ καὶ καθολικοῦ χριστιανισμοῦ. Ἡ σπουδαιότης τοῦ σημείου τούτου ἀνεγνωρίσθη ἐπανειλημμένως καὶ εἰς τὰς διεξαχθείσας ἔν τε Λωζάννῃ (1927) καὶ ἐν Ἐδιμβούργῳ (1937) συζητήσεις περὶ ἱερατικοῦ ἀξιώματος μεταξὺ τῶν ποικίλων ἀποχρώσεων τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν στερρῶς ἐχομένων τῆς ἀρχαίας καθολικῆς παραδόσεως Ἀγγλικανῶν, Ὀρθοδόξων, Παλαιοκαθολικῶν καὶ Μονοφυσιτῶν ἐφ' ἑτέρου. Ὡς ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἀπ' ἀρχῆς ἄνευ κλήρου, οὕτω καὶ οὗτος δὲν ἐννοεῖται ἄνευ τοῦ συγκεντροῦντος ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν Ἐπισκόπου. «Ὅπου Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ καὶ Ἐκκλησία», ὡς γράφει ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος. Πρὸ τοῦ ἀμειλίκτου τῆς θέσεως ταύτης τῶν καθολικῶν, οἱ Προτεστάνται, καίπερ ἱκανοποιημένοι ἐκ τῶν ἄλλων τριῶν στοιχείων τῆς «Ἐκκλησίας» προτιμῶσι νὰ παραμείνωσι κεχωρισμένοι ἢ νὰ θυσιάσωσι πολύτιμον δι' αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἐφεξῆς παράδοσιν. Ἡ ἀπόπειρα, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο ὑπὸ Ἀγγλικανῶν τινῶν καὶ δὴ Ἐπισκόπων, πρὸς εὔσχημον ὑποχώρησιν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νέας θεωρίας, καθ' ἥν ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμὸς εἶναι ἀπαραίτητος λόγῳ τῆς πρακτικῆς αὐτοῦ σπουδαιότητος, δὲν εἶνε ὅμως ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἦτο τὸ μόνον διοικητικὸν σύστημα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οὐδ' ἡ ἀποστολικὴ λεγομένη διαδοχὴ ὑπῆρξε τὸ μόνον μέσον πρὸς συνέχισιν αὐτοῦ, δὲν ἐπήνεγκε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, νὰ πείσῃ δηλονότι τοὺς διϊσταμένους πρὸς ἀποδοχὴν αὐτοῦ! Τοὐναντίον μάλιστα! Ἐνισχυθέντες οὗτοι διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τοῦ Λάμπεθ «τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος» τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργήματος, ἐμμένουσιν εἰς τὴν ἐξ ἴσου ὑπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς ἱστορίας δικαίωσιν αὐτοῦ, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος. Καὶ ἡ ἀδιαλλαξία αὐτὴ πείθει τὸν συγγραφέα ν' ἀναφωνήσῃ ἐν τέλει: «οὐδεμία εἰδικὴ μορφὴ πο-

λιτεύματος δύναται νὰ εἶνε ***οὐσιῶδες*** συστατικὸν ἐκκλησιαστικῆς νομιμότητος» ὅπερ ταὐτὸν πρὸς τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν τοῦ τετάρτου στοιχείου τοῦ λεγομένου ἀγγλικανοῦ τετραπλεύρου.

Ἀλλὰ τὸν συγγραφέα, καίπερ θεωρητικῶς ὑπέρμαχον τῆς πλήρους ὑποχωρήσεως, ἀπογοητεύει ἐν μέρει ἡ καθημερινῶς λαμβάνουσα χώραν ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ διάσπασις τοῦ Προτεσταντισμοῦ εἰς ὁλονὲν μικροτέρας παραφυάδας, ὧν τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν ᾐσθάνθησαν ὄχι μόνον αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων καὶ αὐτὴ ἡ Ἀνατολή! Ὅ,τι δὲ παρέχει αὐτῷ ποιάν τινα ἀναθάρρησιν εἶνε ἡ ὁλονὲν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ προχωροῦσα συναδέλφωσις καὶ συνεργασία μεμεταξὺ τῶν διαφόρων χρηστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις προλειαίνει τὸ ἔργον τῆς τελικῆς αὐτῶν ἑνώσεως. Καίτοι συμφωνοῦμεν ἐν τούτῳ μετὰ τοῦ Συγγραφέως, δὲν λησμονοῦμεν ἐν τούτοις τοὺς ἐκφρασθέντας ἐν Ἐδιμβούργῳ φόβους, μήπως ἡ συνεργασία αὕτη ἀντὶ νὰ προαγάγῃ τὸ ἔργον τῆς δογματικῆς ἑνώσεως, τοὐναντίον συντελεῖ εἰς τὴν ἰσχυροτέραν ἐμμονὴν ἑκάστης ἐπὶ μέρους Ὁμολογίας εἰς τάς ἰδίας αὐτῆς ἀρχὰς καὶ παραδόσεις.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ
(ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ)

«Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον,
οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον».

Οἱ ἀνωτέρω λόγοι εἶναι ὁ ἐπίλογος, τὸ τέλος μιᾶς πολὺ τραγικῆς ἀφηγήσεως τῆς σημερινῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς· ἡ ἀφήγησις αὐτὴ περιστρέφεται περὶ τὴν πλέον ἀνάγλυφον καὶ πλέον ζωντανὴν παράστασιν τοῦ τρομερωτέρου προβλήματος τῆς μετὰ τὸν θάνατον, τῆς πέραν τοῦ τάφου ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὅλη ἐξεικόνισις τῶν διαφόρων φάσεων τῆς δραματικῆς περικοπῆς συνδέει τὴν ζωὴν μὲ τὸν θάνατον· τὸ εἶδος τοῦ θανάτου ἑνὸς ἑκάστου ἀνθρώπου, καθὼς καὶ ἡ κατάστασις τῆς πέραν τοῦ τάφου ζωῆς του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν θὰ ζήσῃ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀπορροφητικὴ προσκόλλησις εἰς τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, ἡ ὑπερίσχυσις εἰς τὸν παρόντα βίον μὲ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν καταπάτησιν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων εἶναι τὸ καλύτερον πρόγραμμα τῆς ζωῆς καὶ ἡ πλέον ἀξία τοῦ ἀνθρώπου πολιτεία. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρόγραμμα τοῦ ἄφρονος πλουσίου τοῦ Εὐαγγελίου ὁ ὁποῖος τὸ συνώψισεν εἰς τὰ ἑξῆς λόγια· «ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθά, κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου». Καὶ οἱ ἐπικούρειοι τὸ ἴδιον πρόγραμμα ἐξήγγελον ὅταν ἐκήρυττον «φάγωμεν, πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν». Οἱ ἄνθρωποι τῆς κατηγορίας αὐτῆς ὄχι μόνον διὰ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου των δὲν σκέπτονται, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸν τὸν θάνατον συλλογίζονταί ποτε. Λησμονοῦν τὴν θετικωτέραν ἀλήθειαν, τὴν διαρκῶς ἐπαναλαμβανομένην πραγματικότητα, τὸν θάνατον. Περὶ τοῦ θανάτου θὰ ὁμιλήσω σήμερον· πρῶτον περὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ θανάτου, καὶ δεύτερον πῶς χρησιμοποιοῦντες καταλλήλως τὴν σκέψιν τοῦ θανάτου ἠμποροῦμεν νὰ καταστήσωμεν χριστιανικωτέραν τὴν ζωήν μας καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν μετὰ θάνατον κατάκρισιν καὶ τιμωρίαν.

Εἰς καμμίαν ἄλλην ἐποχὴν δὲν ἐζήτουν τόσον ἀληθείας θετικάς, ἁπτάς, ποὺ δὲν ἐπιδέχονται καμμίαν ἀμφιβολίαν, ποὺ ἔχουν τοὐναντίον μαθηματικὴν ἀκρίβειαν, ὅσον κατὰ τὴν ἰδικήν μας ἐποχήν, ἐποχὴν τῶν θετικῶν πραγματικοτήτων. Εἰς τοὺς ἐρευνητὰς λοιπὸν ἀληθειῶν καὶ πραγματικοτήτων παρουσιάζομεν μίαν πραγματικότητα ποὺ τὴν βλέπομεν

ποὺ τὴν ἐγγίζομεν μάλιστα κάθε ἡμέραν· εἶναι ἡ πραγματικότης τοῦ θανάτου. Ποῖος δὲν ἔχει συνοδεύσῃ εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν πατέρα ἤ μητέρα, ἤ ἀδελφόν, ἤ σύζυγον ἤ τέκνα, ἤ ἄλλον συγγενῆ; Ποῖος δὲν ἔκλαυσε διὰ τὴν ἀπώλειαν προσφιλοῦς, σεβαστῆς ὑπάρξεως; Ὦ! ὁλόκληρος ὁ πλανήτης μας εἶναι ζυμωμένος περισσότερον μὲ τὴν κόνιν τῶν πεθαμένων παρὰ μὲ τὸ χῶμα τῆς γῆς. Εἶναι ἕνα ἀπέραντον νεκροταφεῖον· ὑπελογίσθη ὅτι ἄν ἔζων ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μόνον μὲ τὰς κεφαλάς των θὰ ἐσκέπαζον ὅλην τὴν γῆν καὶ θὰ ἐσχημάτιζον ἕν στρῶμα πάχους τριῶν μέτρων. Γεννώμεθα φέροντες μέσα μας τὸ δηλητήριον τοῦ θανάτου· κάθε βῆμα ποὺ κάμνομεν πρὸς τὴν ζωὴν εἶναι καὶ ἕν βῆμα πρὸς τὸν θάνατον. Ὥστε γεννώμεθα σημαίνει ἀρχίζομεν νὰ ἀποθνήσκωμεν. «Ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν», κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Ἑβρ. θ. 27). «Πέρας ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου θάνατος, κἄν ἐν οἰκίσκῳ καθείρξας τις ἑαυτὸν τηρῇ» ἀνεφώνει ὁ μέγας ρήτωρ Δημοσθένης (λόγος περὶ τοῦ στεφάνου). Τὸ κατάντημα αὐτὸ εἶναι γενικόν· ἀποθνήσκουν μεγάλοι καὶ μικροί, ἰσχυροὶ καὶ ἀδύνατοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄρχοντες καὶ ἰδιῶται. Αἱ διακρίσεις αὐταὶ ὑπάρχουν ἐφ' ὅσον οἱ κάτοχοι αὐτῶν εὑρίσκονται ἐν τῇ ζωῇ· μετὰ θάνατον ὅλοι καὶ ὅλα συγχέονται. Εἴμεθα σἄν τοὺς ποταμούς· ἐφ' ὅσον διασχίζουν τὴν γῆν χωρίζονται τὰ νερὰ τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν καὶ τῶν χειμάρρων, ὅταν ὅμως χυθοῦν εἰς τὸ πέλαγος συγχέονται τὰ νερὰ τοῦ Δουνάβεως π.δ.χ. μὲ τὰ νερὰ τοῦ πλέον ἀσήμου ρυακίου.

Εἰς σειρὰν τοιούτων σκέψεων βυθισμένος ποτὲ ὁ Μ. Βασίλειος ἐπεσκέφθη μὲ τὴν ὑψηλήν του φαντασίαν τοὺς τάφους τῶν ἰσχυρῶν δυναστῶν, τῶν φημισμένων σοφῶν καὶ ἄλλων ἄλλοτε πνευματικῶν ἤ πολιτικῶν γιγάντων τῆς ἐπιγείου ζωῆς· πρὸ τῶν ὀστῶν αὐτῶν ἐφώναξε· «ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς δυναστείας περιβεβλημένοι; ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ρήτορες; ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις διατιθέντες; οἱ λαμπροὶ ἱπποστρόφοι, οἱ στρατηγοί, οἱ στρατάπαι, οἱ τύραννοι; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα μῦθος; οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν (Ὁμιλία εἰς τὸ «πρόσεχε σεαυτῷ» Migne 30 στ. 210);

Καὶ ὁ Ἄγγλος ποιητὴς Σαίξπηρ εἰς τὸν Ἀμλέτον ἐκφράζει παρομοίας σκέψεις· οἱ νεκροθάπται βγάζουν ἀπὸ τοὺς τάφους κρανία διαφόρων νεκρῶν, τὰ πετοῦν εἰς τὰ πόδια τοῦ βασιλόπαιδος Ἀμλέτου. Αὐτὸς κρατεῖ στὸ χέρι κρανία κατὰ σειράν· τὸ ἕνα θὰ εἶναι κανενὸς λόρδου, λέγει φιλοσοφῶν, τὸ ἄλλο κανενὸς ὑπουργοῦ, κανενὸς ἀνθρώπου ἴσως ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὴν ὑπερηφάνειάν του ἐνόμιζε τὸν ἑαυτόν του ἱκανὸν νὰ ἀπατᾷ καὶ αὐτὸν τὸν θεόν. Αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ κρανίον κανενὸς δικη-

γόρου. Αὐτὸς θὰ εἶχε ζῶν πολλὰς γαίας, τίτλους διαφόρους δανείων, ἔγγραφα, αἰτήσεις, ἐγγυήσεις καὶ λοιπά. Ὅλα αὐτὰ ποὺ μόλις θὰ χωροῦσαν εἰς τὸ φέρετρόν του ποῦ καταλήγουν; Τοῦ ἐξασφαλίζουν μίαν ἔκτασιν γῆς μήκους καὶ πλάτους δύο συμβολαίων του (πρᾶξις 5 σκηνὴ 1).

Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν νὰ ἐξετάζωμεν τὸν θάνατον ὡς πραγματικότητα καὶ τὰ ἀτελείωτα θύματά του, τοὺς ἀνθρώπους ὡς θνητούς, θὰ καταλήξωμεν εἰς πολὺ μελαγχολικὰ συμπεράσματα. Θὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ «ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης». Καὶ ὁ βαθὺς ποιητὴς Πίνδαρος ἐξετάζων τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἀπόψεως τῆς φθαρτότητός του, γράφει· «ἐπάμεροι· τί δέ τις, τί δ' οὔ τις; ***σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος.***»

Ὁ θάνατος, ἡ μαύρη αὐτὴ πραγματικότης, ὡς τέλος τῆς ἐπιγείου ζωῆς, μετατρέπει καὶ τὴν πειὸ μακρὰν ζωήν, εἰς βραχεῖαν καὶ μηδαμινῆς διαρκείας. Εἶναι δόγμα φυσικόν, ἀλήθεια τόσον βεβαία ὅσον καὶ ἡ πραγματικότης τοῦ θανάτου, ὅτι κάθε πρᾶγμα ποὺ μετρεῖται τελειώνει καὶ ὅ,τι ὑπόκειται εἰς τέλος δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν μηδαμινότητα ὅταν τὸ συγκρίνωμεν μὲ ἐκεῖνο ποὺ δὲν μετρεῖται, ποὺ δὲν τελειώνει, ποὺ εἶναι ἄπειρον. Αὐτὴν τὴν πραγματικότητα δὲν πρέπει νὰ τὴν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν; Διατὶ νὰ ζῶμεν ὡσὰν νὰ ἤμεθα ἀθάνατοι; Ἀποφεύγομεν τὴν σκέψιν τοῦ θανάτου ὡς νὰ ἦτο τὸ πικρότερον δηλητήριον ποὺ θὰ ἐπίκρανεν ὅλην μας τὴν ζωήν. Ἐὰν ἀναγκασθῶμεν νὰ συλλογισθῶμεν τὸν θάνατον διὰ μίαν στιγμήν, εὐθὺς ἀμέσως προσπαθοῦμεν νὰ ἀποδιώξωμεν τὴν σκέψιν αὐτήν. Συνοδεύομεν π.δ.χ. εἰς τὸν τάφον ἕνα προσφιλῆ νεκρόν· ρίπτομεν καὶ ἡμεῖς χῶμα μὲ τὸ φκιάρι ἐπάνω στὸν τάφον τοῦ πολυκλάστου νεκροῦ μας. Στεκόμεθα σιωπηλοὶ καὶ ἀκίνητοι· φιλοσοφοῦμεν. Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ τοῦ Προφητάνακτος· «πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.» Ἀποφασίζομεν πρὸς στιγμὴν νὰ γίνωμεν δικαιότεροι, ἡμερώτεροι, χρηστότεροι. Ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τὸν τάφον· τὸ χῶμα ποὺ ἐσκέπασε τὸν νεκρόν, ἐσκέπασε καὶ τὴν σωτήριον φιλοσοφίαν μας. Μετὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην φιλοσοφίαν ὁ κλέπτης συνεχίζει τὸ ἔργον του, ὁ ψεύστης, ὁ ἄδικος, ὁ συκοφάντης, ὁ ἀνελεήμων ἐπαναρχίζουν τὰς πράξεις ποὺ ἀμαυρώνουν καὶ ἀφανίζουν τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Καὶ ὅμως ἡ μελέτη τοῦ θανάτου εἶναι ἀπαραίτητος· ἀπαραίτητος ὄχι διὰ νὰ μεταβάλωμεν τὴν ζωήν μας εἰς στάδιον μελαγχολίας καὶ ἐν γένει θλιβερῶν σκέψεων, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν καταστήσωμεν πειὸ ἥμερον, πειὸ ἀνθρωπίνην, πειὸ χρηστήν, πειὸ χριστιανικήν. Ἡ σκέψις τοῦ θανάτου συντελεῖ εἰς τὸ νὰ δώσωμεν περισσοτέραν προσοχὴν καὶ σημασίαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐσωτερικῆς μας ὑπάρξεως διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς εἶπε· "τί ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ

τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;" "Οταν χριστιανικῶς σκεπτώμεθα τὸν θάνατον καθιστῶμεν αὐτὸν ἤρεμον καὶ πολύτιμον κατὰ τὸ δαβιτικὸν "τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ.» Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ θάνατος θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς μία εὐχάριστος γέφυρα διὰ τῆς ὁποίας θὰ περάσωμεν ἀπὸ τὰ φθαρτὰ εἰς τὰ ἄφθαρτα, ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια, ἀπὸ τὴν σκιὰν καὶ τὸ ὄναρ εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἡ σκέψις τοῦ θανάτου στολίζει τὴν ζωὴν μὲ ἀνωτέρας ἀρετάς, μὲ ὑπέροχα κοσμήματα. Δύο ἀξιωματικοὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν σπουδάσαντες εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν τοῦ Saint—Cyr ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν ὡς ἄνθρωποι τῆς μόδας διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τοὺς Παρισίους. Ἐπέρασαν καὶ ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως κοντὰ εἰς τὸ Κεραμεικόν. Ἐκεῖ ἐφημέρευεν ἕνας ἱερεὺς καταλαβὼν κατόπιν ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῷ γαλλικῷ κλήρῳ. (1) Οἱ δύο νέοι ἐζήτουν νὰ χλευάσουν τὸν ἱερέα καὶ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν ὁ τολμηρότερος ἐξ αὐτῶν ἐμβῆκεν εἰς τὸ ἐξομολογητήριον ὄχι· διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ ἀλλὰ διὰ νὰ χλευάσῃ τὸν λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου. Ὁ εὐφυὴς καὶ πεπαιδευμένος κληρικὸς εὐθὺς ἀμέσως ἀντελήφθη τὸν πραγματικὸν σκοπὸν τοῦ ἐπισκέπτου. "Αὐτὸ ποὺ κάμετε, τοῦ εἶπε, δὲν εἶναι σοβαρόν, ἄς ἀφήσωμεν τὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἄς ὁμιλήσωμεν ὀλίγον. Τί βαθμὸν ἔχετε; εἶμαι λοχαγός, ἀπαντᾷ ὁ ἀξιωματικός. Καλά, κατόπιν τί θὰ γίνετε; Κατόπιν θὰ γίνω ταγματάρχης, ἀπήντησε πάλιν ὁ ἀξιωματικός· καὶ κατόπιν; ἐπαναλαμβάνει ὁ ἱερεύς, κατόπιν θὰ γίνω ἀντισυνταγματάρχης· καὶ κατόπιν; κατόπιν συνταγματάρχης· καὶ κατόπιν; κατόπιν ὑποστράτηγος· καὶ κατόπιν; κατόπιν ἀντιστράτηγος· καὶ κατόπιν; στενοχωρημένος ἐσταμάτησεν ἐδῶ ὁ νέος ἀξιωματικός, δὲν ξεύρω τί θὰ γίνω κατόπιν ἀπήντησεν ἐν τέλει. Παράξενον πρᾶγμα, λέγει ὁ ἱερεύς, ἓν πρὸς ἓν γνωρίζετε τὸ τί θὰ γίνῃ ἕως τότε καὶ δὲν ξεύρετε τὰ κατόπιν; Ἐγὼ λοιπὸν τὸ ξεύρω καὶ θὰ σᾶς τὸ πῶ, κατόπιν θὰ ἀποθάνετε, θὰ κριθῆτε καὶ θὰ καταδικασθῆτε, ἐὰν ἐξακολουθήσετε νὰ ζῆτε τὴν ζωὴν ποὺ ζῆτε

---

1) Πρόκειται περὶ τοῦ Felix-Antoine-Philibert Dupanloup, ἐπισκόπου τῆς Ὀρλεάνης, μέλους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. εἰργάσθη ὡς ἱεροκῆρυξ ἐν Παρισίοις καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκπαιδεύσεως συμμετασχὼν εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ὁποῖον ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου εἶχον ἀναλάβῃ οἱ διάσημοι Lacordaire καὶ Montalembert. Μέλος εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1871, διωρίσθη βραδύτερον ἰσόβιος γερουσιαστής. Κατὰ τὴν ἐποχήν του ἐφημίσθη καὶ διὰ τὴν πολιτικήν του δρᾶσιν. Ἐγεννήθη τῷ 1802 καὶ ἀπέθανε τῷ 1878. Τὸ ἀνωτέρω ἐπεισόδιον τῶν δύο ἀξιωματικῶν ἀναφέρει ὁ abbé Jean Pailler εἰς τὸ ἔργον του « Instructions d'un quart d'heure· σ. 100—101.

τώρα. Τὰ λόγια αὐτὰ ἔκαμαν τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν νεαρὸν ἀξιωματικόν, ὥστε σκεφθεὶς σοβαρῶς τὸν θάνατον ἐζήτησε πραγματικὴν ἐξομολόγησιν ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ χύσας θερμὰ δάκρυα ἐξῆλθε.

Ὁ ἀξιωματικὸς διεκρίθη ὡς ἄριστος χαρακτὴρ καὶ ἄξιος καὶ ἔνθερμος χριστιανός. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ τὰ ὤφειλεν εἰς τὴν εὐεργετικὴν σκέψιν τοῦ θανάτου. Ἐστόλισε τὴν ψυχήν του μὲ τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, μὲ ἐκεῖνα τὰ στολίσματα τὰ ὁποῖα καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον κυρίως ἄνθρωπον, ἄξιον τοῦ ὀνόματος τούτου. Καὶ ὁ ἐκκλησιαστὴς μετὰ τὴν πένθιμον φιλοσοφίαν του, τὴν ὁποίαν ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς φθαρτῆς καὶ προσκαίρου ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, κατέληγεν εἰς ἀντίθετα συμπεράσματα ὅταν ἐξήταζε τὴν ἀνωτέραν καὶ ἄφθαρτον ὑπόστασιν τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου ἀνθρώπου.

« Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλλατε, ὅτι ***τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος*** ». Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος κάμνων τὴν ἰδίαν σειρὰν τῶν σκέψεων ἔλεγε. « οὐ ματαιότης τὰ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἀλήθεια... ματαιότης γὰρ ἡ ἁμαρτία καὶ τὸ ψεῦδος, ὁ δὲ βίος ὁ ὀρθὸς ἀλήθεια (Γ΄. ὁμιλία πρὸς Ἐφεσίους.) Ὁ ὀρθὸς βίος καθιστᾷ, κατὰ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἀριθμητικήν, τὴν ζωὴν μακράν. « Οὐδὲ γὰρ λέγει ὁ ἴδιος πατήρ, παρὰ τὰ πολλὰ ζῆν ἔτη ἢ ὀλίγα ἡ εὐημερία, ἀλλὰ παρὰ τὸ εἰς δέον κεχρῆσθαι τῇ ζωῇ (ὁμιλία ΝΔ΄· εἰς τὰς Πράξεις)· « καὶ μακρὸς ὁ χρόνος οὐ τῷ ἀριθμῷ τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ τῷ μέτρῳ καὶ τῇ διαθέσει τῆς ψυχῆς » (ὁμιλία εἰς τὸ γίνωσκε ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις κλ.)

Ἐπανέλθωμεν λοιπὸν εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ θανάτου. Αὐτὴ κατατάσσεται μεταξὺ τῶν θετικῶν καὶ ἀναποφεύκτων γεγονότων τῆς ἐπιγείου ζωῆς. Αὐτὴν ἄς ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, αὐτὴν νὰ μελετῶμεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ βελτιώσωμεν τὴν ζωήν μας, νὰ τῇ προσδώσωμεν ἀξίας θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς μεγαλυτέρας. Ἄς μὴ παραλείψωμεν τὰς πολλὰς ἀφορμὰς φιλοσοφίας τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ἡ σκέψις τοῦ θανάτου· « καὶ γὰρ καὶ μετριάζειν καὶ σωφρονεῖν καὶ κατεστάλθαι καὶ πάσης ἀπηλλάχθαι κακίας, καὶ παρὼν καὶ προσδοκώμενος ὁ θάνατος ἀναπείθει» (ὁμιλία ια΄. πρὸς Ρωμαίους) λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ο ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΚΑΙ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

—

Ἐπακολουθεῖ δεύτερον ἐρώτημα: ***πότε ἀκριβῶς ἐγένετο*** ἡ μεταφορὰ τοῦ πατριαρχείου ἀπὸ Ξυλοπόρτης εἰς τὸ Διπλοφανάριον. Γνωστὸν ὅτι τῇ ***28 Φεβρουαρίου 1601*** ἐξελέγησαν δύο μητροπολῖται: ὁ Λακεδαιμονίας Ἰεζεκὴλ καὶ ὁ Αἴνου Παρθένιος, τῶν κανονικῶν ψήφων διενεργηθεισῶν ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ***«τῷ νέῳ πατριαρχείῳ»***. Σημειοῦμεν εὐθὺς ἀμέσως ἐνταῦθα ὅτι ἡ φρασεολογία αὕτη δὲν εἶναι ἡ τελευταία. Ἀναφέρεται καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς «ὑπομνήμασιν» ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν, γενομένων ὄχι μόνον κατὰ διαφόρους μῆνας τοῦ ἰδίου ἔτους 1601 ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη 1602—5, 1607—8, 1610, 1613, 1616—20, 1623, 1625—6, 1632, 1637, 1639, 1641, 1645, 1649, 1657. (23) Ἐντεῦθεν συνάγεται προφανῶς ὅτι διὰ τῆς ἐν λόγῳ φρασεολογίας ἀποσκοπεῖ νὰ τονίσῃ ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία τὴν ἀπόκτησιν ἤδη μονίμου καὶ ὁριστικοῦ πατριαρχείου, ἑνὸς ***νέου*** πατριαρχείου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προϋπάρξαν ***παλαιὸν*** τοιοῦτον, τὸ ἄλλοτε πατριαρχεῖον τῆς Παμμακαρίστου, δεδομένου ὅτι τὰ ἐν τῷ μεταξὺ (ἀπὸ Φεβρ. 1587 καὶ ἑξῆς) χρησιμοποιηθέντα δύο ἄλλα πατριαρχεῖα (Βλὰχ Σεράγιον καὶ Ξυλόπορτα) δὲν ἦσαν τοιαῦτα ἐν τῇ εὐρείᾳ καὶ πλήρει ἐννοίᾳ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ μᾶλλον προσωριναὶ προσωπικαὶ τοῦ πατριάρχου διαμοναί, τῆς λοιπῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας καὶ αὐλῆς οὔσης ἐγκατεστημένης ἀλλαχοῦ που.

Τούτων οὕτως ἐχόντων δὲν δικαιολογοῦνται ὅσοι βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς χρονολογίας ταύτης (28 Φεβρ. 1601) φρονοῦσιν ὅτι ***τότε*** τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ μεταφορὰ τοῦ πατριαρχείου εἰς τὸν ἱ. ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου· δὲν δικαιολογοῦνται, διότι ὑπὸ τὸ ***νέον*** νοεῖται ὅ,τι ἀνωτέρω ἀνελύσαμεν καὶ ὄχι τὸ ***νεωστὶ τότε διὰ πρώτην φορὰν*** ἀνοιχθὲν καὶ χρησιμοποιηθὲν πατριαρχεῖον καὶ διότι δὲν δύνανται ἀπολύτως νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι ἡ φρασεολογία ***(νέον πατριαρχεῖον)*** τῆς ὡς ἄνω χρονολογίας ὑπῆρξεν ἡ

---

(23) *Κώδ. Α'.* τοῦ Πατρ. Ἀρχειοφ. σ. 82. 168. 239. 301. 303. 311. 321. 347. 349. 351. 353. 363· 369. 397. 495. ***Κώδ. Β'.*** 5. 9. 11. 15. 17. 19. 20. 107.— *Νομ. Συναγωγὴ* ὡς ἀνωτ. σ. 179. 181-189. 191-2. 198. 223. 227, 233. 261. 266.— *Ἐκκλ. Ἀλ.* Β'. 779. 780.

πρώτη, δηλ. τὸ **πρῶτον** τότε χρησιμοποιηθεῖσα, μὴ προηγηθείσης ἄλλοτε ἄλλης τοιαύτης. Ὅπως μετὰ πολλὰ ἔτη, μετὰ 56 ὁλόκληρα ἔτη, ἐγένετο χρῆσις τῆς φρασεολογίας ταύτης, δὲν ἀποκλείεται ἀπολύτως τὸ δυνατὸν καὶ πιθανὸν τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῆς καὶ πρὸ τῆς χρονολογίας ἐκείνης. Ἡ γνώμη ὅτι «Ματθαῖος Β΄. ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1598 τὸ β΄· πατριαρχεύων, ἐγκατασταθεὶς ὁριστικῶς ἐν Φαναρίῳ, συνέπηξε καὶ νέον κώδικα τῶν ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν καὶ τοῦτον εὑρὼν ἀντέγραψεν ὁ Δοσίθεος, ὅς τοσαῦτα ἔγγραφα συλλέξας, δὲν θὰ παρέλιπε τὰ τῆς αὐτῆς πατριαρχείας τοῦ Ματθαίου Β΄. ἐκλογικὰ ὑπομνήματα, ἄν ὑπῆρχον τοιαῦτα ἐν τῷ κώδικι ἀπὸ τοῦ 1598—1600 ἤ πρὸ τῆς 28 Φεβρ. τοῦ 1601», δὲν λύει τὸ ζήτημα, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ἡ τελευταία αὔτη ἡμερομηνία «ὡς ἡμέρα ἐνάρξεως τῆς διοικητικῆς μηχανῆς τῆς πανυπάτου ἱεραρχικῆς καθέδρας τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας». Ἀνεξαρτήτως ὅτι ἡ σιωπὴ τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου δὲν σημαίνει ἀνυπαρξίαν καὶ ἄλλων προηγουμένων ὑπομνημάτων, ἐφ᾽ ὅσον μάλιστα ἡ Νομικὴ Συναγωγὴ αὐτοῦ ἀπετέλει ἁπλῆν συλλογὴν ἐξ ἀντιγραφῆς διαφόρων πάσης φύσεως καὶ παντὸς χρόνου ἐκκλ)κῶν ἐγγράφων, ἀτάκτως πολλάκις καὶ ἄνευ χρονολογικῆς σειρᾶς καταχωριζομένων, καὶ αὐτὴ αὔτη ἡ τυχὸν γενομένη **ἔναρξις** τῆς διοικητικῆς μηχανῆς τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἡμερομηνίαν τῶν ὡς ἄνω δύο ὑπομνημάτων καὶ γενικώτερον κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1601, ***δὲν ἀποκλείει προηγηθεῖσαν ἐγκατάστασιν*** τοῦ πατριαρχείου ἐν Διπλοφαναρίῳ. Ἦτο δυνατὸν νὰ γένηται πολὺ ἐνωρίτερον ἡ ἐγκατάστασις καὶ μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου νὰ παρουσιασθῇ ἡ εὐκαιρία τῆς διενεργείας ἀρχ)κῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς συντάξεως τοῦ σχετικοῦ ὑπομνήματος.

Αἱ σκέψεις αὗται δὲν διέφυγον καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν γνωματεύσαντα τὰ ἀνωτέρω περὶ Ματθαίου Β΄. ἐφ᾽ ὅσον μετά τινος ἐπιφυλάξεως διατυποῖ ταῦτα, ὅπως παρόμοιαι σκέψεις συνέβαλον καὶ παρ᾽ ἄλλοις, ὥστε ὁρίζοντες οὗτοι κατ᾽ ἀρχὴν ὡς χρόνον τῆς μεταφορᾶς τοῦ πατριαρχείου τὰς **πρώτας ἡμέρας τοῦ 1601** νὰ διατυπῶσι καὶ ἐπιφυλάξεις τινάς, πότε μὲν προσθέτοντες τὴν φράσιν «ἄν καὶ μὴ μικρὸν πρότερον» ἤ τὴν φράσιν «ἐν τέλει τοῦ 1600» πότε δὲ σημειοῦντες γενικῶς τὸ ἔτος 1600. Ὑπῆρξε μάλιστα καὶ ὁ φρονῶν ὅτι τὸ πατριαρχεῖον «μέχρι τοῦ 1600 ἐσυστάθη» ἐν Ξυλοπόρτῃ καὶ συνεπῶς ὑπονοῶν ὅτι τοῦτο παραμεῖναν ἐκεῖ μέχρι τέλους 1599 μετηνέχθη εἰς Διπλοφανάριον ἀρχὰς 1600.(24)

(24) ***Σκ. Βυζ.*** ὡς ἀνωτ. Α΄.579.—***Μαθᾶ*** ὡς ἀνωτ.σ.187.—**Γεδεὼν** Π.Πίν. σ. 542— ***τοῦ αὐτοῦ*** χρονικὰ κλπ. σ. 74, 76. 83— ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β΄. 779. 781— ***Κ. Σάθα*** βιογρ. Ἱερεμίου Β΄. Ἀθῆναι 1870 σ. πβ΄.— ***Θεολογία,*** περιοδ. ἐν Ἀθήναις Η΄. σ. 196.— ***Μ. Ἡλ. Γενναδίου.*** Φωτ. βιβλ. Α΄.σ.6.— ***Μ. Διδυμ. Φιλ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστορία. Γα΄. σ. 21- ***Νέος Ποιμὴν*** περιοδ. ἐν ΚΠόλεις Δ΄.698 — Κωνστανίου Α΄. ἐλάσσονος συγγραφαὶ ὑπὸ ***Θ. Μ. Ἀριστοκλέους.*** ΚΠολει 1866 σ. 345— ***Ν. Yorga*** Byzance appès Byzance. Bucarest 1935. σ. 131. 145.— ***Ὀρθοδοξία*** ΙΒ΄· σ. 14. ΙΕ΄. σ. 315. 316.

Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην συμπίπτει ἐν μέρει καὶ ἡ ἄλλοτε διατυπωθεῖσα ἡμετέρα ἄποψις, καθ' ἣν ἡ προσωρινὴ πατριαρχικὴ ἰδιότης τοῦ ἐν Ξυλοπόρτῃ ἱ. ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐτερματίσθη διαρκοῦντος τοῦ 1599. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἐπαναλαμβάνοντες καὶ ἐνταῦθα ἐπιφέρομεν ὅτι, δι' οὓς λόγους καὶ τότε καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω ἀνεπτύξαμεν, ἡ τὸν τερματισμὸν τοῦτον ἐπακολουθήσασα μεταφορὰ καὶ ἐγκατάστασις τοῦ πατριαρχείου ἐν Διπλοφαναρίῳ ἐγένετο ***διαρκοῦντος τοῦ 1599,*** ἄγνωστον μόνον ἐὰν κατὰ τὰ μέσα ἢ ὑπέρμεσα ἢ τέλη αὐτοῦ.

***

Καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης πατριαρχεῖον ὁριστικὸν καί μόνιμον ἀπεκτήθη καὶ διατελεῖ μέχρι σήμερον ὁ ἐν Διπλοφαναρίῳ—Φαναρίῳ ἱερὸς ναὸς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Ὑπῆρξεν ἔκτοτε οὗτος καθέδρα 81 ἐν ὅλῳ οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν, οἵτινες κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἔρχονται ὡς ἑξῆς: Ἀγαθάγγελος Α'—Ἀθανάσιος Γ'. Δ'. Ε'.—Ἄνθιμος Β'. Γ'. Δ'. Ε'. ΣΤ'. Ζ'.—Βασίλειος Γ'.—Βενιαμὶν Α'.—Γαβριὴλ Β'. Γ'. Δ'.—Γεράσιμος Β'. Γ'.—Γερμανὸς Δ'. Ε'.— Γρηγόριος Δ'.Ε'.ΣΤ'. Ζ'.—Διονύσιος Γ'. Δ'. Ε'.—Εὐγένιος Β'.—Θεοδόσιος Β'.—Ἰάκωβος Α'.—Ἱερεμίας Γ'.Δ'.—Ἰωακεὶμ Β'. Γ'. Δ'.—Ἰωαννίκιος Β'. Γ'.—Καλλίνικος Β'. Γ'. Δ'.—Κλήμης Α'.—Κοσμᾶς Γ'—Κυπριανὸς Α'.—Κύριλλος Α'. Β'. Γ'. Δ'. Ε'. ΣΤ'. Ζ'.—Κωνσταντῖνος Ε'. ΣΤ'.—Κωνστάντιος Α'. Β'.—Ματθαῖος Β'.—Μεθόδιος Γ'.—Μελέτιος Β'. Γ'. Δ'.—Νεόφυτος Β'. Γ'. Δ'. Ε'. ΣΤ'. Ζ'. Η'.—Παΐσιος Α'. Β'.—Παρθένιος Α'. Β'. Γ'. Δ'.—Προκόπιος Α'.—Ραφαὴλ Β'.—Σαμουὴλ Α'.—Σεραφεὶμ Α'. Β'.—Σωφρόνιος Β'. Γ'.—Τιμόθεος Β'.—Χρύσανθος Α'. καὶ Φώτιος Β'.

Τὸ πατριαρχεῖον τοῦτο προωρίσθη ἀρχικῶς καὶ διὰ «παντοίαν ἀνάπαυσιν» τῶν εἰς βασιλεύουσαν ἐρχομένων ἀρχιερέων. Συνοδικὸν γράμμα Ραφαὴλ Β'. (Μάϊος 1603) ὥριζεν «ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον πάντες οἱ δι' ἀνάγκην τῆς Ἐκκλησίας ἢ δι' ἰδίαν χρείαν προσερχόμενοι εἰς Κ)Πολιν ἀρχιερεῖς ὅλως νὰ μὴ τολμήσωσιν ἔξω τοῦ πατριαρχείου ἐν ἀλλοτρίοις οἴκοις νὰ εἰσέρχωνται καὶ νὰ καθέζωνται ἔξω ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον, διὰ τὸ ἀνύποπτον καὶ ἀσκανδάλιστον, ἀλλὰ γνώμῃ τῆς ἡμῶν μετριότητος νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ νὰ εὑρίσκωνται εἰς αὐτὸ καὶ πάλιν μὲ ἄδειαν ἡμετέραν εἰς καιρὸν χρείας νὰ ἐξέρχωνται· εἰ δέ τις αὐτῶν οὐ στέρξει τοῦτο, ἀλλὰ εὐθὺς ἔξω τοῦ πατριαρχείου ἤθελε κατοικήσει καὶ τοῦ παρόντος καταφρονήσει, ἀργὸς ἔστω χρόνον ἕνα πάσης ἐνεργείας καὶ τάξεως, καταφρονῶν δὲ τῆς

ἀργίας καὶ ἀφωρισμένος..»[25] Ἐπὶ πόσον χρόνον ἡ ἐκκλ/κὴ αὕτη ἀπόφασις ἐτηρήθη, δὲν εἶνε γνωστόν. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ νέον τοῦτο πατριαρχεῖον διετέλεσεν ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς διαμονητήριον τῶν ἱερωμένων πρωτίστως κληρικῶν, τῶν καὶ ἀποτελούντων τὴν ἀμεσωτέραν αὐλὴν καὶ ὑπαλληλίαν τοῦ πατριάρχου. Εἶνε δὲ σήμερον οὗτοι: ὁ μέγας πρωτοσύγκελος, ὁ ἀρχιγραμματεύς, ὁ ὑπογραμματεὺς καὶ ὁ κωδικογράφος τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος, ὁ δευτερεύων καὶ ὁ τριτεύων τῶν πατρ. διακόνων, ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης, ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης, ὁ μέγας σύγκελλος, οἱ ἐφημέριοι καὶ ὁ διάκονος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, διαμένοντες νυχθημερὸν ἐν τοῖς πατριαρχείοις.

Ἐν αὐτῷ πλεῖστα ὅσα μεγάλα γεγονότα διεξήχθησαν ἀποτελέσαντα ἐπὶ μέρους σοβαρὰ κεφάλαια τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Σύνοδοι ἐνδημοῦσαι συνεκλήθησαν καθεζομένων καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων πατριαρχῶν καὶ προέδρων τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν καὶ συζητήσεις διεξήχθησαν καὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν γενικωτέρας ἐκκλ/τικῆς φύσεως. Ἐθνοσυνελεύσεις συνεκροτήθησαν πρὸς διοργάνωσιν ἑκάστοτε τῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως καὶ ἑξῆς ἀναγνωρισθέντος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς προνομιακοῦ χάρτου. Ἐπισκέψεις ὑπερόχων πολιτικῶν καὶ ἐκκλ/κῶν κορυφῶν πρὸς αὐτὸ ἐγένοντο διατρανώσασαι ἣν ἔτρεφον βαθεῖαν τιμὴν πρὸς τὸ ὕπατον τοῦτο κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

***

Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου γενόμενος πατριαρχικὸς δὲν ἐγκατέλιπε καὶ ὃν εἶχε προσλάβῃ πρότερον ***ἐνοριακὸν*** χαρακτῆρα, διατηρούμενον μέχρι σήμερον. Ἡ ἐνορία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀρχικῶς μικρὰ ἐκτεινομένη ἀποκλειστικῶς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κάστρου τῶν Πετρίων, τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν αὐτῆς ἱκανοποιουμένων ὑπὸ τοῦ κλήρου τοῦ πατρ. ναοῦ, καθ' ὃν χρόνον αἱ αὐταὶ ἀνάγκαι τῶν χρ/κῶν οἰκογενειῶν τῆς συνοικίας Φαναρίου ἐξυπηρετοῦντο ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξηκολούθησε καὶ ἐφεξῆς, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν κατεδάφισιν (1725) τῆς τελευταίας ταύτης ἐκκλησίας, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ὁ κλῆρος αὐτῆς ἐξετέλει τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἐκκλ/κὰς ἀνάγκας τῆς ἐνορίας Φαναρίου ἐν τῇ παρακειμένῃ ὁμωνύμῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγιοταφιτικοῦ Μετοχίου. Ἀργότερον, πιθανῶς

(25) ***Ἐκκλ.*** Ἀλ. Β'. 789.— ***Νομ. Συναγωγὴ*** φ' 213 β.— ***Γεδεὼν*** χρονικὰ ὡς ἀνωτ. σ. 189.— ***Σάθα*** Μεσ. βιβλ. Γ', 551— ***Ὑψηλ.*** ὡς ἀνωτ. σ. 123— ***Μ. Ἀθηνῶν Μελετίου*** ἐκκλ. ἱστ. τόμ. Γ'. Βιέννη: 1784. σ. 429.

μετὰ τὴν εἰς μ/την Πρεσρένης ἀνάδειξιν τοῦ προεστῶτος τῆς ἐνορίας Φαναρίου ἱερομ. Γερασίμου (Ἰανουάριος 1788), ὁ κλῆρος τοῦ ἐν λόγῳ μετοχιου ἀνέλαβε τὴν ἐπ' αὐτῆς πνευματικὴν δικαιοδοσίαν, παραταθεῖσαν καὶ κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ ιθ' αἰῶνος. Ἔκτοτε ὁ κλῆρος τοῦ πατρ. ναοῦ εἶνε ὁ ἔχων μέχρι σήμερον τὰς πνευματικὰς εὐθύνας ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἐνορίας Φαναρίου.

Ὁ κλῆρος οὗτος δὲν ὑπῆρξεν ἀρχικῶς πολυάριθμος. Ὁ Τρύφων σημειοῖ (1593) ὑπηρετοῦντας ἐν τῇ ἐνοριακῇ εἰσέτι ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγ. Γεωργίου δύο μόνον κληρικούς, ἱερέα καὶ διάκονον, ὡσαύτως δὲ γράμμα Ραφαὴλ Β'. (Σ/βρ. 1604) ἀναφέρει δύο ἱερεῖς τῆς πατρ. ἐνορίας. Κατ' ἀναλογίαν ὅμως τῆς ὁσημέραι αὐξούσης οἰκονομικῆς ἑκάστοτε θέσεως τῆς ἐκκλησίας ηὐρύνετο καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κληρικῶν τῆς πατρ. αὐλῆς καὶ τοῦ πατρ. ναοῦ. Τῷ 1720 ὁ Ἱερεμίας Γ'. διὰ λόγους οἰκονομικῆς καχεξίας τῆς Ἐκκλησίας ἠναγκάσθη σὺν ἄλλοις μέτροις νὰ ἀπομακρύνῃ «τοὺς ***πολλοὺς*** ἱερεῖς καὶ ἱεροδιακόνους τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, μόνους λιπὼν ***δύο*** ἀμοιβαδὸν καθ' ἑκάστην ἱερουργοῦντας». Σὺν τῷ χρόνῳ ὁ κλῆρος τοῦ πατρ. ναοῦ διεκρίθη τοῦ ἐν τῇ διοικητικῇ ὑπηρεσίᾳ ἐργαζομένου τοιούτου ἀσχολούμενος μόνον περὶ τὸ τελετουργικὸν μέρος καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῆς ἐνορίας. Σήμερον πλὴν τοῦ μεγάλου ἀρχιμανδρίτου, τακτικοὶ ἱερεῖς τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἐνορίας εἶνε τρεῖς: ὁ μέγας σύγκελλος καὶ δύο ἀρχιμανδρῖται, μεθ' ἑνὸς διακόνου. ([26])

(συνεχίζεται)

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

(26) ***Ἐκκλ. Ἀλήθ.*** Κ.Α'. σ. 33· ἑξ.— ***Σάθα*** Μεσ. βιβλ. Γ'. 404.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ

Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Εἶναι ὁ μέγας σιωπηλὸς Προφήτης, ἡ αἰνιγματιώδης μορφή, ὁ κολοσσὸς τῆς ἀρετῆς, ὁ ἀσκητὴς τῆς Ἐρήμου, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ἁγιωσύνης, ὁ συνδετικὸς κρίκος τῶν δύο Διαθηκῶν.

Δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ κληθῇ ὁ πρίγκηψ τῶν Προφητῶν, οὔτε φωνὴ Κυρίου, ἡ ὁποία βροντώδης λαλιὰ ἀκούεται καὶ θὰ ἀντηχῇ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. Ἐκπροσωπεῖ μὲν ὅλους αὐτοὺς τοὺς τίτλους, πλὴν ὑπέρκειται αὐτῶν. Εἶναι κατὰ τὴν μαρτυρίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου: "ὁ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν" (Λκ. ζ' 28).

Ὁ Βαπτιστὴς διῆλθε τὴν ζωήν του εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας "ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον" (Μρκ. α' 6). Ὅλοι ἐγνώριζον ὡρισμένα πράγματα περὶ τῶν θαυμασίων ἐκείνων, ὅσα ὁ Κύριος δι' ἀγγέλου εἶπε περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα του Ζαχαρίαν.

Κοινὴ ὑπῆρξεν ἡ πεποίθησις διὰ τὸν Ἰωάννην, ὅτι "ἔσται μέγας ἐνώπιον Κυρίου", καὶ ὅτι "Πνεύματος Ἁγίου ἐπλήσθη ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ". Περὶ δὲ τῆς ἀποστολῆς του ἤξευρον, ὅτι "πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ" θὰ ἐπέστρεφεν ἐπὶ τὸν Θεόν. Θὰ ἐφρονημάτιζε γονεῖς καὶ τέκνα, θὰ ἡτοίμαζε διὰ τὸν Κύριον "λαὸν κατεσκευασμένον" (Λκ. α' 15—17).

Ἐν τούτοις ἡ "Φωνὴ τῆς Ἐρήμου" ἐσιώπα. Μυστήριον! Πολὺ φυσικῶς ἀνέμενον τὴν Φωνὴν ν' ἀντηχῇ, νὰ κηρύττῃ τὴν ποθητὴν ἔλευσιν τῆς "Προσδοκίας τῶν Ἐθνῶν" καὶ τῆς νοσταλγίας τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐκεῖνος: ἐσιώπα! Ἐφαίνετο περίφροντις, σκεπτικός, ἀνήσυχος, ἐμπερίστατος, ἄφωνος, βωβός!

Μήπως ἦτο μισάνθρωπος καὶ τύπος ἀνθρώπου ποθολογικῶς μελαγχολικοῦ; Μὴ τάχα ἐβδελύσσετο τὸν κόσμον, διότι ἦτο ἁγνὸς καὶ καθαρός, ἢ ἐθεώρει ἀνιάτως νοσοῦντα τὸν λαόν, ὥστε νὰ ἐπερίττευε τὸ κήρυγμα καὶ ἡ κατήχησις; Διατὶ νὰ σιωπᾷ ἡ Φωνή, καὶ ν' ἀδρανῇ ὁ προωρισμένος νὰ προλειαίνῃ τὸ ἔδαφος πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ Λόγου; Ὁσάκις ἐγένετο λόγος περὶ Ἰωάννου τοιαῦται καὶ παρόμοιαι ἀπορίαι ἀπησχόλουν τοὺς Ἰουδαίους.

Διὰ μακρᾶς σιωπῆς ἤρχισαν τὴν σταδιοδρομίαν των οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς Ἱστορίας. Τὰ μεγαλεπίβουλα ἔργα παρασκευάζονται ἐν σιωπῇ. Μόνον ἡ ὄρνις —καὶ οἱ ὅμοιοι πρὸς αὐτὴν— ταράττει τὴν ἡσυχίαν τῆς αὐλῆς δι' ἕν ᾠόν! Ὅπου πολλὰ φύλλα ὀλίγιστοι καρποί. Ὅπου δὲ προγράμματα, σχέδια καὶ λόγοι, ἐκεῖ πενιχρὰ ἔργα, διότι ἡ ἐνεργητικότης καταδαπανᾶται εἰς τὰ πρῶτα πρὸς βλάβην τῆς ἀποδόσεως. Μήπως καὶ οἱ ψευδοκαταράκται δὲν εἶναι παταγώδεις;

Αἱ ἐκλεκταὶ φυσιογνωμίαι ὁμοιάζουν μᾶλλον μὲ μεγάλους καὶ βαθεῖς ποταμούς, οἵτινες ἐνῷ φαίνονται, ὅτι ἀκινητοῦν καὶ ἠρεμοῦν, χύνουν κατὰ χιλιάδας τόννους ὕδατος εἰς τούς ἀκορέστους ὠκεανούς. Καὶ ὁ Ἰωάννης ὑπῆρξε τοιοῦτος. Ὡμοίαζε μὲ τὰ δένδρα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀθορύβως ἀνθοῦν καὶ καρποφοροῦν, χωρὶς νὰ σείουν τοὺς κλώνους των.

Μετὰ τὴν μακροχρόνιον σιωπὴν ἦλθεν ἡ ὥρα ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, ἵνα πληρωθῇ ἡ Ἔρημος ἀπὸ φωνὴν καὶ ἀντίλαλον, ἵνα "Πᾶσα φάραγξ πληρωθῇ καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸν ταπεινωθῇ" καὶ ἵνα μεταβληθοῦν "πάντα τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας" (Ἠσ. μ' 3.) Δὲν λέγει πολλά. Δι' ὀλίγων διδάσκει τὸ πᾶν. Εἰς μίαν μόνην λέξιν ἀνακεφαλαιώνει τὸ περιεχόμενον τῆς θεοφωτίστου διδασκαλίας του.

Ἐμπερικλείει τὸ ἔργόν του εἰς τὴν πολυσήμαντον λέξιν: "Μετανοεῖτε". Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν προπαρεσκευάσθη, διὰ νὰ ἐκστομίσῃ αὐτὴν τὴν λέξιν. Καὶ ἠκούσθη τόσον δυνατά, ὥστε εἰσέδυσεν εἰς τὰ τρίσβαθα τῶν καρδιῶν καὶ ἐβόησεν εἰς τὰ ὦτα καὶ τῶν μὴ "ἐχόντων ὦτα ἀκούειν"! Τὸ "μετανοεῖτε" εἰς τὰ χείλη τοῦ Ἰωάννου ἔχει ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνακαινιστικὴν δύναμιν. Καὶ οὕτω ἡ Ἔρημος γίνεται "φωνὴ βοῶσα" καὶ ἡ φωνὴ αὐτὴ συγκλονίζει ἐκ βάθρων τὸ σαθρὸν φαρισαϊκὸν οἰκοδόμημα, καὶ γίνεται θεία ἐτυμηγορία τόσον διὰ τὴν καλύβην τοῦ ἀσήμου πτωχοῦ, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ περιβοήτου Ἡρώδου.

Αἱ λέξεις δὲν εἶναι ἄψυχοι φθόγγοι, ὅταν ὁ λέγων αὐτὰς ἔχει πνευματικότητα, ἁγιωσύνην. Ἡ ἀρετὴ ἐπιβάλλεται. Ἐπεβλήθη οὕτω καὶ ὁ Ἰωάννης, ἡ Φωνὴ τῆς Ἐρήμου, καὶ σιωπῶν καὶ ὀλίγα λέγων.

Σύγκ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΝΤΩΝΗΣ

(†) Π. ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

11.— Ὁ Ἀπ. ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς θριαμβευτικῆς χαρᾶς (στίχ. 2. 3.), τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ Χριστιανὸς συμφιλιωθεὶς μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ βέβαιος ἤδη διὰ τὴν τελειωτικὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Τῆς θριαμβευτικῆς ταύτης χαρᾶς καὶ καυχήσεως διὰ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν ἔμμεσος αἴτιος εἶνε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη. Χριστός, διὰ τοῦ Ὁποίου ἐγένετο ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ συμφιλίωσις. «Οὐ μόνον τὴν ἀθάνατον ζωὴν ἀναμένομεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον ὡς προσοικειωθέντες τῷ Θεῷ σεμνυνόμεθα.» Θεοδ. Ἡ ἐλλειπτικὴ φράσις ***οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ*** συμπληροῦται οὕτω: οὐ μόνον δὲ καταλλαγέντες σωθησόμεθα, ἀλλὰ καί. Ἡ μετοχὴ ***καυχώμενοι*** ἐπέχει κατ᾽ οὐσίαν θέσιν ῥήματος: ***καυχώμεθα***.

12.— Ὁ Ἀπ. μεταβαίνει ὅπως ἀποδείξῃ τὴν βεβαιότητα τῆς σωτηρίας, ἥτις ἀναμένει τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ἀδάμ, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Χριστόν. Ὁ Ἀδὰμ φυσικὸς πρόγονος τῶν ἀνθρώπων, ἐκληροδότησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον. Ὁ Χριστός, πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῶν πιστευόντων εἰς Αὐτόν, παρέχει εἰς αὐτοὺς τὴν δικαίωσιν καὶ τὴν αἰώνιον ζωήν. Τὸ ***διὰ τοῦτο*** ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα, πιθανώτερον εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ 1-11 στίχου, καὶ ἐκφράζει τοιαύτην τινα ἔννοιαν: Διὰ τὴν δηλωθεῖσαν σχέσιν τῆς δικαιώσεως καὶ σωτηρίας, ὅπως διὰ τοῦ Ἀδάμ... οὕτω καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ... ἡ δικαίωσις καὶ ἡ ζωὴ (ἡ σωτηρία). Δι᾽ ***ἑνὸς ἀνθρ***. Ὅτι ἐξυπονοεῖται ὁ Ἀδὰμ ἐννοεῖ ἕκαστος ἐκτὸς τῆς γνωστῆς διηγήσεως τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν ἀμέσως κατωτέρω (στίχ. 14. κ. ἑξ.) ***Ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον (=εἰς τοὺς ἀνθρώπους) εἰσῆλθεν*** ὡς πονηρὰ ῥοπὴ καὶ ἐνοχή. ***Διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος***. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν γενομένην πρὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν («ἐν ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ φάγεσθε ἀπ᾽ αὐτοῦ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»). ***Καὶ οὕτως... διῆλθεν***. Περιγραφικωτέρα ἐξεικόνισις τῆς γενικῆς ἐπικρατήσεως τοῦ θανάτου, τοῦ φοβερωτάτου τούτου διὰ τὸν ἄνθρωπον κακοῦ. ***Ἐφ᾽ ᾧ πάντες ἥμαρτον*** = διότι ὅλοι ἡμάρτησαν. «Ἐκείνου πεσόντος καὶ οἱ μὴ φαγόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου γεγόνασιν ἐξ ἐκείνου πάντες θνητοὶ» Χρυσ.

Φανερόν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκληρονόμησαν παρὰ τοῦ Ἀδὰμ ὄχι μόνον τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνοχὴν δι᾽ αὐτήν, δι᾽ ὅ καὶ ὡς καὶ διὰ τὰς προσωπικὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ὑπόκεινται εἰς τὸν θάνατον. Ὁ Ἀπ. δὲν ἐξετάζει τὸ πῶς συνέβη τοῦτο, ἀλλὰ διαπιστοῖ τὸ γεγονός, τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ δηλ. μετάδοσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, καὶ ἀποδεικνύει τοῦτο διὰ τῶν ἑπομένων. Τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ***ὥσπερ***, τὸ οὕτω δηλ. καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ κλπ. παραλείπει ὁ Ἀπ. διὰ τὰς παρεμπιπτούσας προτάσεις ***ἄχρι γὰρ κλπ.*** Κατ᾽ ἔννοιαν εὑρίσκεται αὕτη ἐν τῷ ***ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.*** Πρβλ. ἐν στίχ. 18 τὴν πλήρη παρομοίωσιν.

13.— 14.— Ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουν διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν δι᾽ αὐτὴν εὐθύνην, καὶ ὄχι διὰ τὰς προσωπικὰς (διὰ μόνας ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτὰς) ἁμαρτίας αὐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι, λέγει ὁ Ἀπ., ἡμάρτανον καὶ πρὶν δοθῇ ὁ Μ. Νόμος, ἀλλ᾽ ἡ ἁμαρτία δὲν καταλογίζεται (λογαριάζεται) ἐφ᾽ ὅσον δὲν ὑπάρχει νόμος, μὲ ἄλλας λέξεις δὲν συνεπάγεται ποινήν. Καὶ ὅμως προσθέτει ὁ Ἀπ., ἐπεκράτησεν ὡς ἀπόλυτος κύριος ὁ θάνατος καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἡμάρτησαν ὡς ὁ Ἀδάμ, δὲν παρέβησαν δηλ. ρητὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ὁρίζουσαν ποινὴν τὸν θάνατον, ὁποία ποινὴ ὡρίσθη καὶ διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Μ. Νόμου. Ἕπεται ἄρα, ὅτι οἱ πρὸ του Μωσ. Νόμου τοὐλάχιστον ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ. Φανερὸν δ᾽ ἐπίσης, ὅτι καὶ οἱ κατόπιν ἀπέθνησκον διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον. «Δῆλον, ὅτι οὐχ ἡ ἁμαρτία τῆς τοῦ Νόμου παραβάσεως, ἀλλ᾽ ἡ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παρακοῆς ἦν ἡ τὰ πάντα λυμαινομένη». Χρυσ. ***Ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.*** Ὁ Ἀπ. χαρακτηρίζει τὸν Ἀδὰμ ὡς τύπον τοῦ Χριστοῦ, διότι ἐπανελήφθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ὅ,τι καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ, ἀλλ᾽ ἀντιθέτως. Ἐκεῖ ἁμαρτία καὶ θάνατος, ἐδῶ δικαιοσύνη καὶ ζωή. Χαρακτηρίζει δὲ τὸν Χριστὸν ὡς μέλλοντα ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ σημείου τοῦ Ἀδάμ. «Πῶς τύπος φησιν, ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς ἐξ αὐτοῦ, καίτοιγε μὴ φαγοῦσιν ἀπὸ τοῦ ξύλου, γέγονεν αἴτιος θανάτου, τοῦ διὰ τὴν βρῶσιν εἰσαχθέντος, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς ἐξ αὐτοῦ, καίτοι γε οὐ δικαιοπραγήσασι, γέγονε πρόξενος δικαιοσύνης (πᾶσαν εἰς ζωὴν ἐπανάξει νῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν. Θεοδ.), ἥν διὰ τοῦ σταυροῦ πᾶσιν ἐχαρίσατο» Χρυσ.

15.— Ὁ Ἀπ. μεταβαίνει, ὅπως ἀναδείξῃ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν δι᾽ Αὐτοῦ, παρεχομένων ἀγαθῶν εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς Αὐτὸν κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ὁ Ἀδάμ. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ προσώπων καὶ πραγμάτων εἶνε τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε καὶ τὰ ἀποτελέσματα κατ᾽ ἀνάγκην διαφέρουν πολύ. Ἀφ᾽ ἑνὸς ὑπάρχει ***παρόπτωμα*** (τοῦ Ἀδάμ), ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ

χάρισμα, καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐνεργὸς εἶνε μόνος ὁ Ἀδάμ, ἀφ' ἑτέρου ὁ Θεὸς καὶ ὁ Χριστὸς μὲ ὅλην τὴν εὐμενῆ διάθεσιν τὴν ὁποίαν ἐγκλείει ἡ θεία ἐν Οὐρανῷ φύσις πρὸς τὰ πλάσματά της. Φανερόν, ὅτι ὁ διάφορος χαρακτὴρ προσώπων καὶ πραγμάτων δὲν δύναται ἢ νὰ ἔχῃ μεγάλην σημασίαν, καὶ ἄν τὸ παράπτωμα τοῦ Ἀδὰμ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ θανατώσῃ ὅλους, τὸ σωτηριῶδες ἔργον τοῦ Χριστοῦ πολὺ περισσότερον θὰ δυνηθῇ νὰ σώσῃ αὐτούς. Ἡ λ. ***παράπτωμα*** (=πτῶσις ἀπὸ τῆς εὐθείας) σημαίνει κατ' οὐσίαν ὅ,τι καὶ τὸ ***ἁμαρτία*** (=ἀποτυχία τοῦ σκοποῦ). ***Χάρισμα*** εἶνε τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ τῶν ὅλως ἀναξίων τῆς θυσίας Αὐτοῦ ἀνθρώπων. ***Οἱ πολλοὶ ἀπέθανον. Οἱ πολλοὶ*** κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἕνα (τὸν Ἀδὰμ) σημαίνει τὸ σύνολον τῶν ἄλλων, ἑπομένως ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ***πάντας*** (στίχ. 18. 19). ***Ἐν χάριτι***=ἡ ἐν χάριτι. Ἀναδεικνύει τὸν χαρακτῆρα τῆς δωρεᾶς. Ἡ ***δωρεὰ*** αὕτη ***(τὸ χάρισμα)*** προσδιορίζεται κατωτέρω (στίχ. 17) ἀκριβέστερον ὡς ***δωρεὰ δικαιοσύνης***, συνισταμένη δηλ. ἐν τῇ παροχῇ τῆς δικαιώσεως.

16.— Ἐξακολουθεῖ ἡ ἀνάδειξις τῆς ἀντιθέσεως καὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἀδάμ. Ἐκτὸς τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ γενομένης ἀντιθέσεως μεταξὺ ἁμαρτίας ἀφ' ἑνὸς καὶ δωρεᾶς ἀφ' ἑτέρου, ἀντιθέσεως τὴν ὁποίαν εἰσαγωγικῶς ***(καὶ οὐχ ὡς... δώρημα)*** ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐδῶ ὁ Ἀπ., ἀντιπαραθέτει ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ ***(ἐξ ἑνὸς)*** ἀπόφανσιν τοῦ Θεοῦ ***(κρῖμα)*** ἥτις ἀπέβη καταδικαστικὴ ἀπόφανσις ***(κατάκριμα)*** διὰ πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ καταγομένους, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ χαριστικὴν ***(χάρισμα)*** ἥτις ἀπέβη εἰς δικαιωτικὴν ***(δικαίωμα)***. Ἀλλὰ καὶ τρίτη ἀντίθεσις δεικνύει ἐπίσης τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἁμαρτήσας Ἀδὰμ καὶ προκαλέσας τὴν καταδίκην ὅλων εἶνε εἷς, ὁ Χριστὸς δὲν ἐξαλείφει μόνον τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδὰμ καὶ τὴν δι' αὐτὴν εὐθύνην τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, ἐξαλείφει καὶ τὰς ἐξ αἰτίας τῆς κληρονομηθείσης πονηρᾶς ῥοπῆς πολλὰς προσωπικὰς ἁμαρτίας ***(ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων)***. Ὁ Ἀπ. περιορίζεται, ὅπως ὀνομάσῃ ἐδῶ ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ τὴν δικαίωσιν, ἀλλ' εἶνε φανερόν, ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν τελειωτικὴν σωτηρίαν, ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα αὐτῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ματαιοῦται αὕτη ὑπὸ τοῦ ἰδίου Χριστιανοῦ. «Ὅπου δικαιοσύνη, ἐξ ἀεάγκης καὶ ζωὴ πάντως ἕπεται καὶ τὰ μυρία ἀγαθά, ὥσπερ οὖν ὅπου ἁμαρτία θάνατος». Χρυσ.

17.— Ὁ Ἀπ. αἰτιολογεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰ προηγούμενα. Ἄν, λέγει, ἡ ἁμαρτία τοῦ ἑνὸς τοῦ (Ἀδάμ), συνεπήγαγε τὴν δεσποτείαν τοῦ θανάτου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ μείζονα λόγον οἱ διὰ τῆς πίστεως μέτοχοι γινόμενοι τῆς ἀφθόνου χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δωρεὰν παρε-

ΑΓΑΠΙΟΣ Ο ΛΑΝΔΟΣ

Ἡ νῆσος Κρήτη κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον καὶ δέκατον ἕβδομον αἰῶνα ἀνέδειξε πολλοὺς λογίους κληρικοὺς κλείσαντας τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ἡμῶν καθόλου. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, μετόχιον τοῦ Ὄρους Σινᾶ ἐν τῇ πόλει Ἡρακλείῳ (Χάνδακι) καὶ ἡ μονὴ τῆς Ἀγκαράθου ἐχρησίμευσαν ἀπὸ τοῦ ιστ´ αἰῶνος ὡς τὰ ἀνώτερα θεολογικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ἱδρύματα χριστιανικῆς ἀρετῆς. Οἱ διάσημοι Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, Κύριλλος ὁ Λούκαρις, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος, ὁ Ἱλαρίων ὁ σοφὸς διδάσκαλος καὶ κατόπιν Μητροπολίτης Ἡρακλείας καὶ ἄλλοι ἐξεπαιδεύθησαν εἰς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα φυτώρια. Ἐκ τῆς Κρήτης προῆλθε κατὰ τὰ τέλη τῆς ιστ´ ἑκατονταετηρίδος καὶ ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος ὁ Λάνδος κατὰ κόσμον Ἀθανάσιος λεγόμενος. Εἰς τὸ κατὰ τὸ 1620 ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ «Γεωπονικόν» του προσφωνῶν τὸν ἰατρὸν Ἰωάννην Μέδικον ὑπογράφεται Ἀθανάσιος. Ὁ Λάνδος ἐμόνασεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὅπου καὶ μετωνομάσθη Ἀγάπιος. Πάντως ἐξεπαιδεύθη ἐν Κρήτῃ καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του διὰ τῆς κατ᾽ ἰδίαν μελέτης ἐν τῷ Ἄθῳ ἐπωφεληθεὶς

χομένης δικαιώσεως θὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, ζῶντες ἀνωτέραν καὶ τελειοτέραν ζωήν. Ἀφ᾽ οὗ ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἁμαρτία κατώρθωσε ὅ,τι κατώρθωσε, φυσικὰ πολὺ μεγαλύτερα καὶ μετὰ μεγαλυτέρας βεβαιότητος θὰ κατορθώσῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. ***Ἐν ζωῇ.*** Εἶνε ἡ νέα πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ σφαῖρα, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχονται οἱ Χριστιανοὶ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς μυστικῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Ἰη. Χριστοῦ. Τὴν ζωὴν ταύτην, ἥτις εἶνε ἡ πραγματικὴ ζωή, ἀξία τοῦ ὀνόματος, θὰ ἀπολαύσουν πολὺ τελειοτέραν οἱ Χριστιανοί, ὅτε θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐν Οὐρανοῖς βασιλείαν καὶ δόξαν τοῦ Κυρίου αὐτῶν.

18.— Τὸ συμπέρασμα τοῦ παραλληλισμοῦ καὶ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἀδὰμ καὶ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἓν παράπτωμα, συνεπαγαγὸν καταδικαστικὴν ἀπόφανσιν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐπεξετάθη εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐδῶ μία δικαία (σύμφωνος πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ) καὶ δικαιωτικὴ πρᾶξις, δυναμένη νὰ καταστήσῃ δικαίους καὶ μετόχους τῆς ἀληθοῦς ζωῆς πάντας ἐπίσης τοὺς ἀνθρώπους ἐφ᾽ ὅσον ἐννοεῖται οὗτοι πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐξιλαστικὴν δύναμιν τοῦ πάθους Αὐτοῦ. ***Δι᾽ ἑνός.*** Δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς ἀρσενικοῦ γένους καὶ νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστόν. ***Δικαίωσις ζωῆς.*** Ἡ ζωή, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ, συνοδεύει τὴν δικαίωσιν καὶ ἐπακολουθεῖ συγχρόνως εἰς αὐτήν.

(συνεχίζεται)

τῆς ἐκεῖ ἠρεμίας καὶ τῶν ἐκεῖ πολλῶν χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων Κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον Σάθαν ἐγνώριζεν ἀρκετὰ ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν ἀραβικήν. Ἐπὶ τῆς γνώσεως ταύτης τῆς ἀραβικῆς γλώσσης ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀγαπίου στηριζόμενος ὁ Μιχαὴλ Νάου ἀναφέρει ὅτι ἡ εἰς τὴν ἀραβικὴν μετάφρασις τοῦ γνωστοτάτου καὶ δημοτικωτάτου ἄλλοτε ἔργου τοῦ Λάνδου «Βιβλίον καλούμενον ἁμαρτωλῶν σωτηρία» ἴσως ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Ὁ Σάθας ἐκτὸς τῶν εἰρημένων δύο ἔργων τοῦ Ἀγαπίου ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς· ***Νέος Παράδεισος***, ἤτοι βίοι Ἁγίων ἐκλεχθέντες ἐκ τῶν βιβλίων Συμεῶνος τοῦ Μεταφραστοῦ. 1641 ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ, Θεοτοκάριον ὡραιότατον καὶ χαρμόσυνον ***ἐκ τῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους βίβλων*** συνταχθὲν ἐν ἔτει 1643 παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ. ***Ἐκλόγιον*** περιέχον τοὺς βίους τεσσαράκοντα Ἁγίων. ***Ἀκολουθία*** τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Μοδέστου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. ***Κυριακοδρόμιον. Ψαλτήριον*** Δαβὶδ τοῦ Προφήτου καὶ βασιλέως, ἐξηγημένον παρὰ τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου, καὶ μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης παρὰ Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός.» ***Νέον ἐκλόγιον***, τουτέστιν οἱ ὡραιότεροι βίοι τῶν Ἁγίων ἐκ τοῦ μεταφραστοῦ Συμεῶνος ἐκλεγμένοι καὶ εἰς κοινὴν μεταφρασθέντες διάλεκτον.

Ἔργον τοῦ Ἀγαπίου μὴ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Σάθα εἶναι τὸ κατὰ τὸ 1657 ἐν Βενετίᾳ ἐκτυπωθὲν εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Ἰουλιανοῦ οὐχὶ Ἀντωνίου ἀλλὰ Ἀνδρέου. Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὁ ἀκόλουθος. «Βίβλος καλουμένη Καλοκαιρινὴ ἐν ᾗ εἰσὶ γεγραμμένοι μερικοὶ βίοι Ἁγίων τινῶν οἱ ὡραιότεροι τοῦ καλοκαιρίου ἀπὸ τὴν α' τοῦ Μαρτίου, ἕως ταῖς ὕστεραις Αὐγούστου. Μεταφρασθέντες ἐκ τῆς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν κοινὴν ἡμετέραν διάλεκτον, παρὰ Ἀγαπίου Μοναχοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ διορθωθέντες μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ τυπωθέντες οἰκείοις αὐτοῦ ἀναλώμασι».

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τονισθῇ προκειμένου περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀγαπίου εἶνε ὁ ζῆλός του πρὸς μετάδοσιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ εὐσεβείας καὶ ἠθικῆς εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπεβάλλετο εἰς πολλὰς θυσίας. Ἦτο τύπος ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ διδασκάλου ἀφιερωθέντος εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν καὶ ἀγωγὴν τῶν ἀνθρώπων. Περὶ τοῦ Ἀγαπίου ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν Γιανσενιστῶν Arnauld καὶ Nicole "Perpétuité de la foi..." σ. 427. Γίνεται μνεία τοῦ μοναστηρίου τοῦ Μαύρου Μώλου (παρὰ τὸ Γενὶ

1) Fabricii, Bibliotheca Graeca, XII σ. 396 Κ. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία σ. 313 σημ. 2.

Μαχαλὲ τοῦ Βοσπόρου) τοῦ ὁποίου ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ μοναχοὶ ἐπέδωκαν «γραπτὴν μαρτυρίαν» περὶ τῆς ἐν τῇ Θείᾳ εὐχαριστίᾳ μετουσιάσεως καὶ περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ μοναστικῆς ζωῆς τοῦ αὐτοῦ Ἀγαπίου. (de la vie religieuse et monastique du même Ἀγάπιος). Ἀνωτέρω (τοῦ ἔργου τῶν Γιανσενιστῶν) καταχωρίζεται ἡ φράσις «κάποιος Ἀγάπιος ἐκ τῆς νήσου Κρήτης ἔγραψε πολλὰ βιβλία, μεταξὺ ἄλλων «ἁμαρτωλῶν σωτηρία».

Ἡ καλοκαιρινὴ βίβλος — σπανιώτατον βιβλίον (2)— ἀφιεροῦται ὑπὸ τοῦ Ἀγαπίου εἰς ἕνα εὐσεβέστατον ἔγγαμον ἱερέα ἐφημέριον τῆς παρὰ τὴν Λῆμνον νήσου τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου αἰδεσιμώτατον παπᾶ κὺρ Ἐμμανουήλ. Ὁ Ἀγάπιος ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ παπᾶ Ἐμμανουήλ. Τὸν ἱερέα αὐτὸν ἐγκωμιάζει ὡς ἄριστον λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου καὶ τὰ μάλιστα ἐλεήμονα. «Ἐπειδὴ λοιπόν, γράφει ὁ Ἀγάπιος, ὁ πλέον ἠγαπημένος φίλος, ὁποῦ νὰ ἔχω, καὶ χρησιμώτερος εἶναι ἡ ἁγιωσύνη σου, δὲν τῆς θέλω ξελησμονήσειν πώποτε τὴν ὁποίαν ἀγάπην τῆς ἔχω διὰ τὰς ἀρετάς, ὁποῦ εἰς τοῦ λόγου της ἐγνώρισα, τὸν καιρόν, ὅπου ἤμουν κονεμένος εἰς τὴν πλουσίαν οἰκίαν της. Πλουσίαν λέγω ὄχι τόσον ἀπὸ ἀγαθὰ προσωρινὰ καὶ ἐπίκηρα, ἀλλὰ ἀπὸ ἀθάνατα καὶ αἰώνια, καὶ ἄλλας ἀρετάς, ὁποῦ δὲν ἁρμόζει νὰ γράφω δημόσια μόνα τὴν οἰκίαν νὰ εἰπῶ, ὡς χρησιμωτέραν τῶν ἄλλων καὶ χριστομίμητον, διὰ τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος, πῶς θέλετε ἀπολαύσειν μακαριότητα αἰωνίζουσαν. Διὰ τὴν πολλὴν λέγω ἐλεημοσύνην... διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἠθέλησα νὰ σᾶς ἀφιερώσω τὴν παροῦσαν βίβλον...»

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὁ Ἀγάπιος μετεχειρίζετο πάντοτε τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ ἐγίνετο καταληπτὸς παρὰ πάντων. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ μεγάλη διάδοσις τῶν ἔργων του παρὰ τῷ λαῷ. Ἄλλως τε, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὁ Εὐρυπίδης συνέστησε τὴν μέθοδον κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λογογράφος κατακτᾷ περισσότερον τοὺς ἀναγνώστας του «ἐὰν ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγων συνθῇ τὰ ὀνόματα». Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ καὶ ψυχικὴ κατάκτησις τοῦ Ἀγαπίου ἐξηκολούθησε παρὰ τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας. Εἰς τὴν κατάκτησιν αὐτὴν συνέβαλον καὶ δύο ἄλλα στοιχεῖα, ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ Ἀγαπίου.

Ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν τίτλων τῶν ἔργων του ὁ Ἀγάπιος ἠσχολήθη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν μετάφρασιν συγγραφῶν ἐκ τοῦ ἀρχαίου κειμένου εἰς τὴν ἁπλοελληνικήν.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

2) Ἓν ἀντίτυπον εὕρηται παρ' ἐμοί.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου (2 τοῦ μ.) καὶ ταῖς ἐφεξῆς Κυριακαῖς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου (9 τοῦ μ.), τοῦ Ἀσώτου (16 τοῦ μ.), καὶ τῆς Ἀπόκρεω (23 τοῦ μ.)

Πατριαρχικὸν Τρισάγιον.

Τῇ 6ῃ τοῦ μ., μνήμῃ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Φωτίου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνέγνω ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τρισάγιον ὑπὲρ τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου Αὐτῆς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου.

Πατριαρχικὸς Ναός.

Τῷ Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν (22 τοῦ μ.), τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος.

Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος ἔνθα ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, πανηγυριζούσης τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης τοῦ ἐν ἁγίοις Πατριάρχου, Ἱδρυτοῦ αὐτῆς, ἐτελέσθη ἐν τῷ Ναϊδίῳ τῆς Μονῆς λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης κ. Πολυκάρπου, Προέδρου τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱ. Θ. Σχολῆς. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πανοσιολ. διάκονος κ. Μελίτων.

Ἐπισκέψεις.

Ἐγένετο δεκτοὶ παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ἔλαβον τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν τῇ 11ῃ τοῦ μ. ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Γιουγοσλαυϊκῆς Πρεσβείας συνταγματάρχης Μιλὰν Πρόσεν, προσελθὼν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Διερμηνέως τοῦ ἐνταῦθα Γιουγοσλαυϊκοῦ Γεν. Προξενείου κ. Δεκόκ, καὶ τῇ τῇ 13ῃ τοῦ μ. ὁ νέος Πρόξενος τῆς Γιουγκοσλαυΐας ἐνταῦθα κ. Μπογδὰν Τζόλεβιτς, προσελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετὰ τοῦ αἰδεσιμ. Πρωθιερέως τῆς ἐνταῦθα Σερβικῆς Παροικίας κ. Πέτρου Χαϊδούκοβιτς.

Ἐπιμνημόσυνος τελετή.

Μερίμνῃ τοῦ ἐνταῦθα ἐντίμου Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος ἐτελέσθη τῇ Κυριακῇ, 2 Φεβρουαρίου, ἐπιμνημόσυνος δέησις ἐν τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱ. Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Μεταξᾶ. Προεξῆρχε τῆς δεήσεως ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων καὶ Πισιδίας, κ. Γερμανός. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος Ἀδαμάντιος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου. Ἐκ τῶν ἐπισήμων παρέστησαν ὁ ἐξοχώτατος Νομάρχης τῆς Πόλεως, τὸ Προξενικὸν Σῶμα, τὸ προσωπικὸν τοῦ Γενικοῦ Προξενείου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐντιμ. Γενικὸν Πρόξενον κ. Γ. Κούσταν, τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑνώσεως καὶ ἐν πικνῇ κοσμοσυρροῇ, οἱ τὰ πρῶτα φέροντες τῶν ἐνταῦθα ἑλλήνων πολιτῶν.

Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή.

— Ἐπὶ τῇ βάσει σχετικοῦ γράμματος τῆς Ἐντίμου Κεντρικῆς Ἐφορείας Σταυροδρομίου, σεπτῇ ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διωρίσθησαν ἐν ταῖς χηρευούσαις δύο ἐφημεριακαῖς θέσεσι τῆς

Κοινότητος οἱ ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης Νικόλαος Κουτρουμπῆς, ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱ. Θ. Σχολῆς Χάλκης καὶ ἄχρι τοῦδε ἐν Ταταούλοις ἱερατεύων, καὶ αἰδεσ. ἱερεὺς Δημήτριος Βαφειάδης, τέως ἐφημέριος ἐν Φερίκιοϊ.

—Ἐν τῇ διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. Νικολάου Κουτρουμπῆ χηρευσάσῃ ἱερατικῇ θέσει ἐν Ταταούλοις, σεπτῇ ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διωρίσθη, ἐπὶ τούτῳ, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, χειροτονηθεὶς εἰς πρεσβύτερον, ὁ ἱερολ. διάκονος καὶ ἱεροκῆρυξ τῶν ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου Κωνσταντῖνος Πλακωτάρης, ἐκ τῶν ἀποφοίτων ὡσαύτως τῆς Ἱ. Θ. Σχολῆς Χάλκης. Ἡ χειροτονία τοῦ εἰρημένου ἐγένετο ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Δημητρίου Ταλαούλων, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης κ. Πολυκάρπου, τῇ Κυριακῇ 16ῃ Φεβρουαρίου 1941,

Θάνατος ἱερέως.

Τῇ 8ῃ τοῦ λήξαντος μηνὸς ἀπεβίωσεν ὀγδοηκοντούτης που ὁ ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ***Ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Κιορπές***, τελευταίως λόγῳ γήρατος καὶ ἀσθενείας παραιτηθεὶς τῆς ἐνεργοῦ διακονίας καὶ ἐφησυχάζων. Τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας τοῦ ἀειμνήστου ψαλείσης ἐν τῷ ἐν Πέραν Ἱερῷ Ναῷ τῶν ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾶς μετὰ τοῦ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἐλαίας κ. Ἀγαθαγγέλου, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπήγγειλεν ἐν τέλει σύντομον ἐπικήδειον. Μετέσχεν ὁ ἱ. κλῆρος τοῦ Ναοῦ, ὁ τοῦ ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας Προπ. Ταταούλων. καὶ ἄλλοι ἱερεῖς.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν ἐφημερίων πανοσ. ἀρχιμ. κ. Γεράσιμος. Τὴν κηδείαν παρηκολούθησαν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, πλεῖστοι ἱερεῖς συνάδελφοι τοῦ ἀειμνήστου καὶ πλῆθος λαοῦ.

Ὁ ἀποβιώσας Ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος, χειροτονηθεὶς εἰς διάκονον τῷ 1886 ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Νικαίας καὶ εἰς πρεσβύτερον τῷ 1897 ἐν Ραιδεστῷ, χειροθετηθεὶς τότε συγχρόνως καὶ εἰς ἀρχιμανδρίτην, ὑπηρέτησεν ἐπὶ πεντακονταπενταετίαν ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν ζηλωτῶς καὶ δοκίμως ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις Ἡρακλείας Νικαίας, Χαλκηδόνος, Φιλαδελφείας καὶ Παραμυθίας καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἰς διαφόρους περιόδους ὡς διάκονος καὶ ὡς ἱερεὺς ἐν ἐνορίαις τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Εἴη αὐτοῦ αἰωνία ἡ μνήμη.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΙΑΣ

Εἰς ἐκτέλεσιν σχετικῶν ἀποφάσεων τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Μ. Πρωτοσυγκελλία ἀπέλυσε τὰς ἀκολούθους Ἐγκυκλίους:

Ἀριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 210.}}{\text{Γραφ. 62.}}$

Τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἀρχιερατικῶς καὶ τοῖς ὁσιωτάτοις Ἱερατικῶς Προϊσταμένοις τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιβαλλομένης τηρήσεως ἑνιαίας τάξεως ἐν τῇ κατ' οἶκον γινομένῃ εὐλογίᾳ καὶ ἀνταλλαγῇ δακτυλίου ἀρραβῶνος, ἀποφάσει

τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐνεκρίθη ἵνα ἐφεξῆς τελῆται ἡ κατωτέρω, σύντομος ἀκολουθία :

« *Εἰ μὲν πρὸς εὐλογίαν τῶν ἀνταλλασσομένων δακτυλίων ὑπάρχει ἀρχιερεύς, φέρει ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, εἰ δὲ ἱερεύς, ἐπιτραχήλιον.*

Εὐλογητός.— Τὸ Τρισάγιον. Ὅτι σοῦ ἐστιν... Καὶ ἀμέσως α) τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς ἐνορίας, ἐν ᾗ τελεῖται ἡ πρᾶξις καὶ β) Δόξα. Καὶ νῦν. Τὸ Θεοτοκίον : Τῇ πρεσβείᾳ, Κύριε, πάντων τῶν Ἁγίων .... κτλ.

Μετὰ ταῦτα :

Ἐλέησον ἡμᾶς ....

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν..........

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου........

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ..........., τῶν δ' ἀμοιβαίας ὑποσχέσεως γάμου συνδεομένων.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος ....

(Εὐλογοῦνται τὰ μνῆστρα)

Ἐπακολουθεῖ μικρὰ ἀπόλυσις. »

Σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ προσκυνητοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότου κοινοποιοῦντες τὰ ὡς ἄνω Συνοδικῶς ἐγκριθέντα τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἀρχιερατικῶς καὶ ὁσιωτάτοις Ἱερατικῶς Προϊσταμένοις τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ὅπως ἐφεξῆς τηρῆται ἀπαρασαλεύτως ἡ ὁριζομένη τάξις, προσεπιδηλοῦμεν δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὅτι ἡ εὐλογία καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ δακτυλίου ἀρραβῶνος τελεῖται ἐν τῷ οἴκῳ τῶν χριστιανῶν, αὐστηρότατα ἀπαγορευομένης τῆς τελέσεως αὐτῆς τυχὸν ἐν αἰθούσαις ξενοδοχείων ἢ καθόλου κοσμικῶν κέντρων.

Ἐπὶ δὲ τούτοις εἴητε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 20 Φεβρουαρίου 1941.

† Ο Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 211. / Γραφ. 63.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἀρχιερατικῶς καὶ τοῖς ὁσιωτάτοις Ἱερατικῶς Προϊσταμένοις τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν συνεδρίᾳ τῆς Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς παρετηρήθη ὅτι ἔν τισι τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς κρατεῖ ἡ ἄτοπος συνήθεια τῆς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἱ. Ναοῦ ἐν τῇ περιφορᾷ τῆς ἱ. εἰκόνος τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου διενεργείας ἐν τῷ ἱ. Ναῷ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν πλειοδοσίας, εἰς βάρος τῆς ἱερότητος τοῦ τόπου τῆς χριστιανικῆς προσευχῆς.

Τῆς ἄρσεως τοῦ ἀτόπου τούτου κριθείσης ὡς ἐκ τούτου ἀπολύτως ἐπιβαλλομένης, ἐξ ἀποφάσεως τῆς Π. Κ. Ἐκκλισιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, σεπτῇ ἐγκρίσει τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ προσκυνητοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότου, ἀπευθύνομεν τὴν παροῦσαν τοῖς θεοφιλεστάτοις καὶ ὁσιωτάτοις Προϊσταμένοις τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς δήλωσιν καὶ πληροφορίαν ὅτι ἀπαγορεύεται ἐφεξῆς αὐστηρῶς ἡ τοιαύτη πλειοδοσία τῆς ἱ. εἰκόνος. Προτρεπόμενοι δ

ὅπως παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων Προϊσταμένων γένηται ἐγκαίρως ἀνακοίνωσις τῶν ὡς ἄνω ὁριζομένων καὶ ταῖς οἰκείας ἐκκλησιαστικαῖς Ἐπιτροπαῖς πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως τοῦ ἀτόπου τούτου ἐν αἷς ἐνορίαις τυχὸν ἄχρι τοῦδε ἔλαβε τοῦτο χώραν, ἐπιδηλοῦμεν ὅτι γενικῶς ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ ποινῇ αὐστηρᾷ, θεωρηθήσονται εἰς περίπτωσιν μὴ συμμορφώσεως τυχὸν πρὸς τὴν ὡς ἄνω διαβιβαζομένην ἐκκλησιαστικὴν ἐντολὴν οἱ οἰκεῖοι Ἀρχιερατικῶς καὶ Ἱερατικῶς Προϊστάμενοι.

Ἐπὶ δὲ τούτοις εἴητε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες·
Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 20 Φεβρουαρίου 1941.

† Ο Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 212. / Γραφ. 64.

Τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἀρχιερατικῶς καὶ τοῖς ὁσιωτάτοις Ἱερατικῶς Προϊσταμένοις τῶν Ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν τοῖς ἐν χρήσει διπλοτύποις πιστοποιητικοῖς βαπτίσεων, μεταξὺ τῶν ἄλλων στοιχείων ἅτινα δέον ἵνα καταχωρίζωνται δι' ἑκάστην τελουμένην πρᾶξιν βαπτίσεως, εὕρηται ἐν τῷ στελέχει καὶ ἰδιαιτέρα πρὸς συμπλήρωσιν σημείωσις ἀφορῶσα σὺν τῇ ἡμερομηνίᾳ καὶ τὴν ἐνορίαν τῆς γεννήσεως τοῦ βαπτιζομένου.

Παρατηρηθέντος ὅτι πολλάκις τὸ σημεῖον τὸ ἀφορῶν τὴν ἐνορίαν τῆς γεννήσεως τοῦ βαπτισθέντος ἀφίεται ἀπὸ μέρους τῶν ὑπευθύνων Προϊσταμένων κενόν, ἀρκουμένων εἰς σημείωσιν μόνης τῆς ἡμερομηνίας τῆς γεννήσεως, σεπτῇ ἐγκρίσει τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ προσκυνητοῦ ἡμῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότου, ἐφιστῶμεν τὸν προσοχὴν τῶν εὐλαβεστάτων Προϊσταμένων τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐφεξῆς ἀπαραιτήτως σημειῶται, μετ' αὐστηρὰν ἐξακρίβωσιν, ἐν τοῖς διπλοτύποις πιστοποιητικοῖς βαπτίσεων καὶ ἡ ἐνορία τῆς γεννήσεως τοῦ βαπτισθέντος, ἀναγραφομένη παρὰ τὴν ἡμερομηνίαν γεννήσεως τόσον ἐν τῷ στελέχει τοῦ διπλοτύπου, ὅσον καὶ ἐν τῷ διδομένῳ τοῖς ἐνδιαφερομένοις πιστοποιητικῷ.

Τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν ὑπὸ τῶν εὐλαβεστάτων Προϊσταμένων ἐκδιδομένων πιστοποιητικῶν ἑκάστης τελουμένης ἱεροπραξίας βαπτίσεως, γάμου καὶ κηδείας, οὐχὶ ἄπο σκοποῦ κρίνομεν ἵνα καθόλου ὑπογραμμίσωμεν τὴν ἰδιαιτέραν εὐθύνην ἣν οὗτοί τε καὶ πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς ὑπέχουσιν ἐν τῷ ἔργῳ τῆς τακτικῆς ἑκάστοτε καταστρώσεως τῶν παρ' αὐτῶν τελουμένων ἱεροπραξιῶν, ὀφείλοντες ἐκπληροῦν τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ συντόνου προσοχῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καθόλου ἐν προκειμένῳ ἰσχυούσης τάξεως καὶ τῶν ἐκδεδομένων κατὰ καιροὺς σχετικῶν Ἐγκυκλίων τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας. Ἰδιαιτέρως τονίζομεν τὸ καθῆκον ὅπως μὴ παραλείπηται ἡ κατάστρωσις μηδεμιᾶς πράξεως βαπτίσεως, γάμου καὶ κηδείας, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἐνδιαφερόμενοι δι' οἱονδήποτε λόγον μὴ λάβωσι τὸ ποιστοποιητικὸν τῆς πράξεως, ὁπότε καὶ κατατίθεται τοῦτο ὁμοῦ μετὰ τοῦ στελέχους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἐπιστρεφομένου ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ταμείου τοῦ τιμήματος αὐτοῦ τῷ δικαιούχῳ Προϊσταμένῳ, ἐπιδηλοῦμεν δὲ ὅτι ἰδιαιτέρως πᾶσα παρομοία παράλειψις τιμωρηθήσεται αὐστηρῶς.

Τὰ ὡς ἄνω γράφοντες, κατ' ἐντολὴν, τοῖς θεοφιλεστάτοις Ἀρχιερατικῶς καὶ τοῖς ὁσιωτάτοις Ἱερατικῶς Προϊσταμένοις, παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς πᾶσι πιστὴν πρὸς ταῦτα συμμόρφωσιν.

Ἐπὶ δὲ τούτους εἴητε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.
Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 20 Φεβρουαρίου 1941.

† Ο Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ